

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΝΑΤΟΝ
1934

Ε.Υ.Δ. Π.Σ.Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ

ΥΠΟ

ΧΡΙΣΤΟΥ Ι. ΣΟΥΛΗ

ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ ΖΩΣΙΜΑΙΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ ἐνθυμήσεις ἀναντιρρήτως ἀποτελοῦν τὰς πλέον γνησίας καὶ τὰς πλέον ἀνοθεύτους πηγὰς τῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας καὶ δύνανται νὰ διαφωτίσουν πολλὰ ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ σημεῖα αὐτῆς. Ἡ ἐπιμελὴς καὶ προσεκτικὴ περισυλλογὴ αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατὸν τυχύτερον, διότι πολλαὶ δυστυχῶς κατεστράφησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν, εἶναι ἐπιτακτικὸν καθήκον ὅλων τῶν Ἑπειρωτῶν τῶν ἀγαπώντων καὶ μελετώντων τὴν πατριῶν ἱστορίαν καὶ πρὸ πάντων τῶν διδασκάλων τῆς Ἑπείρου, οἱ ὅποιοι ἐν στενῇ ἐπαφῇ εὐρισκόμενοι μὲ τὸν τόπον ὑπὲρ πάντα ἄλλον δύνανται νὰ προσφέρουν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ. Διδάσκαλος ἀπλοῦς τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς ἦτο ὁ μέγας ἱστοριοδίφης τῆς Ἑπείρου, ὁ Παναγιώτης Ἀραβαντινὸς ἐκ Πάργας, ὅστις συλλέξας καὶ μελετήσας τὰς πηγὰς τῆς ἐποχῆς του μᾶς ἄφισε ὅτι σχεδὸν ἔχομεν διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπείρου, εἰς καιροὺς μάλιστα πολὺ δυσκόλους διὰ τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν. Διὰ ταῦτα ἐκφράζω τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς διδασκάλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔσπευσαν μετὰ πολλῆς προθυμίας νὰ μοῦ δώσουν πληροφορίας σχετικὰς μὲ τὴν συλλογὴν ταύτην. Ἡ συλλογὴ αὕτη κατηρτίσθη δι' ἐπιτοπίου κατὰ πλεῖστον ἐπισκέψεως τῶν ναῶν καὶ μονῶν καὶ δι' αὐτοπροσώπου ἐπίσης ἀναδιφήσεως τῶν παλαιῶν βιβλίων. Ἀλλὰ διὰ ταύτης δὲν περισυνελέχθησαν ἅπασαι αἱ ἐν Ἑπείρῳ εἰς ναοὺς, μονὰς, παλαιὰ κτίρια καὶ παλαιὰ βιβλία τοιαῦται. Ἐλπίζω ὅτι εἰς προσεχῆ τόμον τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» θὰ δυνηθῶ νὰ δημοσιεύσω πλουσιωτέραν συλλογὴν ἀπὸ τὰ τόσον ἀφθόνως ἐγκατεσπαρμένα ἀνὰ τὴν Ἑπείρον βυζαντινὰ καὶ νεώτερα μνημεῖα καὶ κτίρια. Πόσῃν σημασίαν ἀποδίδουν εἰς τὰς συλλογὰς ταύτας οἱ περὶ τὰς ἱστορικὰς σπουδὰς ἀσχολούμενοι καταδηλοῦται ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἀνωτέρως εἰς τὴν γαλλόφωνον ἔφη-

μερίδα τῶν Ἀθηνῶν Le Messenger d'Athènes (ἀριθ. 3728, 29 Μαρτίου 1934) ἐξ ἀφορμῆς τῆς συλλογῆς τῶν τουρκικῶν ἐπιγραφῶν τῶν δημοσιευθεισῶν παρ' ἐμοῦ εἰς τὸν προηγούμενον τόμον τῶν «Ἡπ. Χρονικῶν» (τ. Η' σ. 84-98). Καὶ ὄντως, εἶναι οὐκ ὀλίγα τὰ ζητήματα τὰ ἀνακύπτοντα ἀπὸ τὴν προσεκτικὴν μελέτην τῶν κατωτέρω ἐπιγραφῶν καὶ ένθυμήσεων. Τὸ Καπέσοβον ἀποκαλύπτεται κέντρον ἀγιογραφικῆς σχολῆς ἀξιολόγου κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, κληρονομικῶς καλλιεργουμένης ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Μπουφάδων, ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μελέτης διὰ τὴν ἰδιότυπον τεχνοτροπίαν καὶ τὴν παρέκκλισιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν. Καὶ εἶνε εὐτύχημα ὅτι τῆς σχολῆς ταύτης σώζεται, ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω ἐπιγραφῶν καταφαίνεται, πλῆθος ἀγιογραφῶν, ἱστορήσεων, καὶ φορητῶν εἰκόνων καὶ οὕτω ὁ μελετητῆς θὰ δυνηθῆ εὐκόλως νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν μελέτην τῆς σχολῆς ταύτης καὶ νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα διὰ τὴν βυζαντινὴν τέχνην τῆς Ἡπείρου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Καλαρίτες ἀποδεικνύονται ἐπίσης ἐκ τῶν κατωτέρω ἐπιγραφῶν σπουδαῖον ἀγιογραφικὸν κέντρον, ὡς καὶ οἱ Χιονιάδες τῆς Κονίτσης, ὅπου μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται λείψανα τῶν ἀγιογράφων τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἐποχῆς, προσπαθοῦντα μετὰ πολλῆς προσηλώσεως καὶ ἀγάπης νὰ διασώσουν τὴν εὐγενῆ τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀγιογραφίας παράδοσιν.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ζητημάτων τῶν ἀνακυπτόντων ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ένθυμήσεων, καὶ πολλαὶ ἐπανορθώσεις ἀνακριβειῶν, αἵτινες ἐλλείψει σαφῶν πηγῶν ἀναγκαίως εἰσέφερασαν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἱστορικῶν ζητημάτων τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας, εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουιν. Ἐπανορθώσεις τινὰς τοιαύτας ἐσημείωσα κατωτέρω εἰς τὴν ἀξιόλογον μελέτην περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἰωαννίνων («Ἡπ. Χρονικά» τ. Γ' σ. 3-49) τοῦ πρώην Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα, αἵτινες ἀναγκαίως βεβαίως ὑπεισηλθον (βλ. ἀριθ. 3, 136, 139, 144). Σπουδαίαν ἐπανόρθωσιν ἔκαμεν ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ὅστις εὐρῶν ένθύμησιν εἰς τὸ Πεντηκοστάριον τῆς μονῆς τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος τῆς Νήσου Ἰωαννίνων καὶ ἐπ' αὐτῆς στηριχθεὶς καθώρισεν ἐπακριβῶς τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ φόνου τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, δι' ἣν τόσαι ἀντιγνομίαι ἐξεφέροντο ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν (βλ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα, Ἱστορικαὶ ἐπανορθώσεις, Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας 1923). Εἰς ένθυμήσεις ἐπίσης δημοσιευθείσας παρὰ τοῦ Σ. Λάμπρου (Ν. Ἑλληνομνήμων τ. Ι' σ. 414) στηριζόμενος ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἀπέδειξεν ὅτι παρὰ τὴν περιδοξον σχολὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν ἔλειτούργει ἡ σχολὴ τοῦ Στρατηγοπούλου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ μονῇ τῇ σήμερον Ντίλιου ἐπονομαζομένη, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀραβαντινός, ἀποκαλῶν

σχολήν τῶν Δεσποτῶν, τοποθετεῖ ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 120 ένθύμησιν εὑρεθεῖσαν εἰς βιβλίον τοῦ ἀγ. Γεωργίου Λυγγιάδων στηριζόμενος καὶ ἐγὼ κατώρθωσα νὰ προσδιορίσω ἐπακριβῶς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς κατὰ τὸ 1821 γενομένης καταστροφῆς τῶν κωμοπόλεων Καλαριτῶν καὶ Συρράκου (βλ. Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν «'Ηπ. Χρονικά» τ. Ζ' τοῦ 1933 σ. 149-150).

Τὴν σπουδαιότητα τῆς συμβολῆς τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ένθυμήσεων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας πρῶτος ὁ κ. Δ. Σάρρος ἐξετίμησε καὶ ἐξέδωσέ τινες τοιαύτας εὑρεθείσας εἰς ναοὺς καὶ βιβλία τῆς πατρίδος του (βλ. «Παλαιογραφικὸς ἔρανος», περιοδικὸν Φ. Σ. Κων/πόλεως τ. ΛΓ' τοῦ 1914 σ. 101-104. Δελτίον Ἱστ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας τ. Ε' τοῦ 1899 σ. 570, Ν. Ἑλληνομνήμων τ. Ζ' τοῦ 1911 σ. 113). Μετ' αὐτὸν συλλογὴν ἀξιόλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέος Κουβαρᾶς» («'Ηπ. Χρονικά» τ. Δ' τοῦ 1929 σ. 1-78), δι' ἧς πολλὰς ἐπανορθώσεις ἱστορικὰς ἐπέτυχε¹.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν τὰ «'Ηπ. Χρονικά» μεταξὺ τῶν τόσων εὐγενῶν προσπαθειῶν καὶ σκοπῶν ἔθετον καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς περισυλλογῆς τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἡπείρου σωζομένων ἐπὶ ναῶν, μονῶν, εἰκόνων, τέμπλων, σταυρῶν, εὐαγγελίων, λειψανοθηκῶν, σκευῶν, ὄπλων, ένδυμάτων, σφραγίδων, λίθων, παλαιῶν κτιρίων, παλαιῶν βιβλίων καὶ καταστίχων ἐπιγραφῶν, ένθυμήσεων καὶ παντοειδῶν σημειώσεων, ὥστε νὰ καθίστατο δυνατὴ ἐν καιρῷ ἢ ἔκδοσις ἐνός Corpus τῶν νεωτέρων ἐπιγραφῶν καὶ ένθυμήσεων τῆς νεωτέρας Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτο ἥττονος ἀξίας ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς. Οἱ διδάσκαλοι δύνανται ἐπωφελέστατα νὰ συντελέσωσιν εἰς τοῦτο μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐκτελοῦν καθήκον καὶ ἔναντι τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος μας καὶ πράττουν ἔργον ἔθνικόν.

1

[1516] Ἀνηγέρθου ἐκ βάρθρου ὁ ἡερός καὶ πανσεβάσμηος (ναὸς) τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀναπαρθένου Μαρίας δοια συνδρομῆς κώπου καὶ ἐξόδου ἱερατεύοντος Παπααδάμ καὶ τῶν τέκνον αὐτοῦ καὶ κηρ Παπαστάθη καὶ Παπαθεοδώρου καὶ κηρ Δήμο Χάλκοι καὶ κηρ Ἀντζιώνου Φράγκου καὶ κηρ Νεικόλα . . . μηνεὶ Αὐγούστου 6 ἐτελειόθη μινεὶ Σεπτεμβρίου 25 επει ἔτοι (ζρ) κς' (=1516).

Ἐπιγραφή ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς Βελτισίταν τῶν Κουρέντων.

¹) Συλλογὴν ὁμοίαν ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐκ τῶν Καταλοίκων τοῦ Σπ. Λάμπρου μὲ τὸν τίτλον «Μικρὰ Χρονικά», ὡς καὶ ὁ Δ. Πασχάλης (Χρονικά σημειώματα κλπ. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Ἀνδριακοῦ Ἡμερολογίου 1930).

2

[15...] 'Ανηγέρθη ἐκ βάθρων και ἀνιστορήθη ὁ ἱερὸς και πάνσεπιὸς ναὸς τοῦ κ(υρί)ου και Θ(εο)ῦ και Σ(ωτῆρ)ος ἡμῶν 'Ι(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ διὰ σπουδῆς κόπου και ἐξόδου του ἐν ἱερομονάχοις ὀσιωτάτου και πνευματικοῦ π(ατρ)ος κῆρ Μητροφάνους και τῶν σὺν αὐτῷ διαγόντων π(ατέ)ρων και ἀδελφῶν και μάλιστα τοῦ προκεκοιμημένου και ἀειμνήστου δούλου τοῦ θεοῦ 'Ιωάσαφ ἱερομοναχοῦ και πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ Φιλανθρωπινῶ. χρηματοδοῦτες και συμβιῶται. 'Επὶ ἔτους ζρ. Ἰανουαρίου κ'.

'Ιστορήθη ὑπὸ χειρὸς Φράγκου ζωγράφου Δηκοτάρης (;) ἐκ τόπου Θήβας, ἐλαχίστου και ἁμαρτωλοῦ. Μαρτίου. ἡμέρα τρίτη και ἐτελειώθη μηνὸς 'Ιουνίου. τετράδι.

'Επιγραφὴ σωζομένη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἐν Βελτισίτη. 'Η χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι δυσανάγνωστος. Πάντως ὁμῶς τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτοῦ ταύτης 'Ιωάσαφ Φιλανθρωπινῶ, τοῦ κτίτορος τῆς ἐν τῇ νήσῳ 'Ιωαννίνων ὁμωνύμου μονῆς, ζήσαντος, κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ σωζομένην ἐπιγραφὴν, κατὰ τὸν 16 αἰῶνα, καταδεικνύει ὅτι ἡ μονὴ τῆς Βελτισίτης ἐκτίσθη κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον (Βλ. Α. Ξυγγοπούλου, Μεσαιωνικὰ μνημεῖα 'Ιωαννίνων «'Ηπ. Χρονικὰ» τ. Α'. [1926] σ. 138).

3

[1563] «'Αν(ηγέρ)θη ἐκ (βά)θρ(ων ὁ θεῖος οὗτος) ναὸς τοῦ ἐν 'Ιεράρχαις (ἐπισκό)που και θανατουργοῦ Νικολάου. Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου και οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ('Ιω)άσαφ. ἐν μηνὶ Αὐγούστου ΙΗ' ἢ μνία ΑΦΞΓ' (=1563) ἐν ἔτει».

'Επιγραφὴ ἄνωθεν τῆς ἐσωτερικῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Νικολάου ἐν Κράψῃ τῶν 'Ιωαννίνων. 'Επὶ τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ νάρθηκος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ:

«'Η μὲν ἀρχὴ τῆς οἰκοδομήσεως. . . . τῆς ἀγίας τοῦ θ(εο)ῦ ἐκκλησί(ας) μηνὶ 'Ιουνίου ια' ἐτελειώθη δὲ Σεπτεμβρίου ις' παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ και εὐτελοῦς Γεωργίου 'Ιερέως και ἐκκλησιάρχου (ἐκ) Θηβῶν τῆς Βιοτί(ας) κ(αί) ἡμῶν ἀταδελφου Φράγκου τὸ ἐπίκλην τὸ ΑΦΞΓ' ἐν ετει ΖρΒ'.

Αἱ ἐπιγραφαι αὗται ἀνεγνώσθησαν και ἐστάλησαν ἐμοὶ παρὰ τοῦ κ. Κ. Τσαγκλῆ, δ/λου Κράψης, μᾶς εἶναι δὲ σπουδαιόταται διότι μᾶς λύουν τελειωτικῶς τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τοῦ Πατριάρχου 'Ιωάσαφ, ὅστις ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ὄντως ἐκ Κράψης, ὡς ἀναγράφει ὁ Ν. Μυστακίδης ('Εβδομαδιαία 'Επιθεώρησις Νεολόγου Κ/πόλεως τ. Β'. 1892-1893 σ. 864-866 και «'Ηπειρος» 'Ιωαννίνων 1911 ἀριθ. 91-92). 'Επίσης ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ 'Ιωάσαφ ἦτο πατριάρχης κατὰ

τὸ 1563, ὡς καὶ ὁ Μαθᾶς ἀναφέρει (Ζ. Μαθᾶ, Κατάλογος Πατριαρχῶν, Ἀθῆναι 1884 σ. 115) καὶ δὲν εἶνε ὀρθὰ τὰ ὑπὸ τοῦ πρώην Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα ἀναφερόμενα («Ἑπειρ. Χρονικά» τόμ. Γ' (1928) σ. 25) ὅτι ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὰ ἔτη 1549-1571 καὶ 1580 ἢ 81-1585 ἦτο μητροπολίτης Ἰωαννίνων. Ὅτι ὁ Ἰωάσαφ κατήγετο ἐκ Κράψης δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως τῆς ἀπαντώσης ἐν Κράψῃ ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἐν Κράψῃ καὶ ὁ τῆς Κοιμήσεως τοιοῦτος ἐν Ἀρδομίστῃ ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάσαφ, ὅστις ἔφυγεν ἐκ τοῦ χωρίου νέος μικρὸς πτωχότατος. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ὁ Ἰωάσαφ εἶχε κτίσει καὶ γέφυραν ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου κάτωθεν τοῦ χωρίου, ἧς ἐρείπια μόνον σώζονται σήμερον μὲ τὴν ἐπωνυμίαν «τὸ γεφύρι τοῦ Πατριάρχου».

4

[1587]

«ἔτους ΖζΕ»

«ἔτους ΖΡΚΕ» (= 1617)

Χρονολογία ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βλασίου τοῦ Ἑλληνικοῦ τῶν Κατσανοχωρίων προερχομένη ἀπὸ τὸν κατεδαφισθέντα πρὸ καιροῦ παλαιὸν ναόν.

5

[1590]

«† Ζ γ Η ἐθεμελιώθη»

Ἐπιγραφή ἐπὶ πλακὸς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς μονῆς τῶν Πατέρων, κειμένης εἰς ὥρας ἀπόστασιν Β. Δ. τῆς Ζίτσης παρὰ τὸν ποταμὸν Καλαμᾶν (Περὶ τῆς μονῆς ταύτης βλ. Ἐμ. Γεωργιάδου, Ζίτσα, Ἀθῆναι 1889 σ. 28).

6

[1597]

«ἔτους ΖΡΕ»

Ἐπιγραφή διὰ κεράμων ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἐξωκκλησίου Ἁγ. Παρασκευῆ εἰς τὸ χωρίον Βροσίνα τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας. Ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ἰδίου ἐκκλησιδίου ὑπάρχει ἐπιγραφή διὰ κεράμων δυσανάγνωστος, πάντως ὁμῶς οὐχὶ πολὺ διάφορος τῆς ἀνωτέρω.

7

[1605]

ΖΡΙΓ'

Χρονολογία ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τοῦ σωζομένου λειψάνου τοῦ βάρθρου γεφύρας ἐπὶ τοῦ Καλαμᾶ παρὰ τὸ χωρίον Βροσίνα.

8

[1605] «'Ανιστωρίθη ό θεϊος και πάνσεπτος ναός τής υπερευλογιμένης μου Θεοτόκου με άνπαρθένου Μαρίας επί έτος ΖΡΙΓ' (=1605)»

'Επιγραφή άνωθεν τής θύρας του ναού τής μονής τής 'Ηλιόκαλης παρά τὸ χωρίον Κοντοβράκι (βλ. και άριθ. 55).

9

[1607] «ό πάνσεπτος ούτος ναός ν Κύμιου(;) τής άγίας Παρασκευδς έτελωόθη μήνα Αύγουστο ή' κόπου και μόχθου έτους ΖΡΙΑ' (=1607)».

'Επιγραφή δυσανάγνωστος άνωθεν τής θύρας του ναού τής άγ. Παρασκευής του 'Ελληνικού (τέως Λοζετσίου) των Κατσανοχωρίων.

10

[1612] «Μιν 'Ιουλιως εθεμελικε του ΖΡΚ'»

'Επιγραφή δια κεράμων επί τής ανατολικής πλευράς του ναού του άγ. Γεωργίου του χωρίου Βαγενίτι.

11

[1613] «έτους ΖΡΚΑ'»

Χρονολογία άνωθεν τής θύρας του ναού των Ταξιαρχών εις Κάτω Πεδινά (Σουδενά) του Ζαγορίου τής 'Ηπείρου. Άνωθεν δέ τής θύρας του αυτού ναού έσωτερικώς υπάρχει ή κατωτέρω επιγραφή:

«'Ανηστορίθη ό θηος ούτος και πάνσεπτος ναός των άσομάτων Ταξιαρχών δια άναλωμάτων τής αυτης εκκλησίας κατά τὸ αφμθ (=1749) κατά μήνα Αύγουστον δια χειρός άμαρτωλου 'Αναστασίου εκ Καπεσόβου άρχιερατεύοντος του πανιερωτάτου κυριου Γρηγοριου έφημερεύοντος 'Ιωάννου, 'Ιωάννου και Μαγουήλ των ιερέων.

'Εδώθει δέ παρά των προεστώτων τής χώρας ότι γά ιερουργοῦν ..
..... εις αυτη τήν εκκλησίαν από πρώτη μαϊου εος του σταυρου εις ταις ιδ' σεπτεμβριου και οπητος..... ήθελε τὸ παρακούσι και χαλάσι τον δρον εινε ή άρχαγγέλλη αυτη και..... ωραν τής εξετάσεως γά ιερουργοῦν δέ και την ήμέραν των θεοφανείων Χ(ριστι)ου.

12

[1615] «ΟΤΑ ΕΚΙΝΙΑΣΤΙ ,ΖΡΚΓ'»
(=δταν έγκαινιάσθη 7123=1615)

'Επιγραφή δια κεράμων επί τής βορεινής πλευράς του ναού του άγ. Γεωργίου του χωρίου Βαγενίτι τής περιοχής των Γραμμενοχωρίων.

MN OYΔΙΟΣ ETI, ZPKΓ'
(=μην 'Ιούλιος ἔτει 7123=1615)

'Επιγραφή δια κεράμων ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ ναοῦ.

13

[1616] 'Ανεγέρθη ὁ θηος και πάνσεπιος ναὸς τοῦ ἱεράρχου 'Αθασίου και 'Αρχιεπισκόπου 'Αλεξανδίας δεύση τῶν δούλων τοῦ θεοῦ Σταμάη, Δάφνης και και δια συνδρομῆς χώρας Λιητωνιάθησα ἀρχιερατέβοτος ἐπήσαπον 'Ηωσήφ ἡερατέβοτος Παπακόστα και παπᾶ θεωδοοι και παπαδήμο και Γιάνη και νικο κηριάκη και Ιάνι κηρικίνις τῶν ἀδελφον αὐτοῦ ἡώργο και κηριάκη Παπακόστα ἐτεληώθη μηνὴ ὠκτοβρίου ιθ ἐπὴ ἔτει ZPKC' AXIC' (=1616).

'Επιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου 'Αθανασίου κειμένῳ δυτικῶς τοῦ χωρίου Κλειδωνιάουστα. 'Επὶ τοῦ τρούλλου τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχει χρονολογία δια κεράμων ZPKA (=1613).

'Επίσης ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγ. Νικολάου ὑπάρχει ἡ χρονολογία ZPA' (=1620), ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ZPLA (=1621).

14

[1616] «Δῆσεις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Εὐσταθίου τοῦ ποτὲ Καλοϊωάννου ἄμα συμβίου και τέκνων αὐτοῦ ἀμήν. ἐν ἔτει ,ZPKΔ' = 1616».

'Επιγραφή ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τοῦ Βαγενιτίου Γραμμενοχωρίων.

15

[1619] «'Ανηγέρθη ἐκ βάθρου, ἐκαλιερήθη και ἀνηστορήθη ὁ πάνσεπιος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ δια συνδρομῆς δαπάνης κόπου ται και ἐξόδου δὲ ὄλον γέγονεν χώρας Βεζῆ ἀρχιερατεύοντο δὲ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολήτου κυρίου Νεοφύτου. 'Ηστορήθη δὲ και δια χειρὸς Μιχαῆλ Ζωγράφου ἐλαχίστου και ἁμαρτωλοῦ ἐκ τόπου Καστορίας. ἔτει ZPKZ' (=1619) ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου.»

'Επιγραφή ὑπέρθυρος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Βίτσης τοῦ Ζαγορίου δημοσιευθεῖσα και ὑπὸ τοῦ κ. Σάρρου (Παλαιογραφικὸς ἔρανος σ. 103).

16

[1620] «'Εστορίθη ὁ θεῖος και πάνσεπιος ναὸς οὗτος τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπεοφόρου δια συνδρομῆς και ἐξόδου κόπου και μόχθου θομα και τῶν τέκνων του και παπᾶ 'Ιω(άννου)

καὶ Ἰω(άννου) Παπαγεωργίου καὶ Παπαδιμήτρι καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν ἰπὸ χειρὸς ἡμῶν Μηχαῆλ ἐκ πόλεως Τένι(σ)κο(;) καὶ Διμητρήου ἀμην. Ἔτοις ΖΡΚΗ (=1620) ἐμηνῆ ἀγούστου τεληουτε Κδ'.»

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Γεωργίου εἰς τὸ χωρίον Βορσίνα τῆς ἐπαρχίας Παράμυθιας· εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπάρχει διὰ κεράμων γραμμένη ἡ ἐπιγραφή «ΕΤΟΥΣ ΖΡΙΕ (=1607). Εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ὑπάρχει ἡ χρονολογία 1806.

17

[1625] «ἐμερεμείασθη ετει ζρλγ (=1625)»

Ἐπιγραφή διὰ κεράμων ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀρδομίστας. Ὁ αὐτὸς ναὸς φέρει χρονολογίαν ἄνω τοῦ τέμπλου πλησίον εἰς τὴν ὀροφὴν 1760. Κατὰ παράδοσιν ὁ ναὸς οὗτος, ὡς καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Κράψῃ, ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάσαφ καταγομένου ἐκ Κράψης.

18

[1630] «Τῆς πρώτης μικρᾶς οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ τὸ ἔτος ἄδηλον.

Ἡ δευτέρα οἰκοδομὴ μὲ μίαν στάσιν ἔγινε εἰς τοὺς 1630., νῦν δὲ ὡς ὁρᾶται ἀνηγέρθη τρίτον ἐκ θεμελίων ὁ ἱερὸς ναὸς οὗτος τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τοὺς 1788 ἀπὸ Χ(ριστ)οῦ γεν(νηθέντος) ἀρχιερατεύοντος τοῦ κυρίου Μακαρίου, ἐφημερέβοντος Στεφάνου ἱερέως τοῦ οἰκονόμου καὶ Ἰω(άννου) Ἰωαννι τοῦ Πρωτοπαπᾶ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρόπου καὶ Ἀλεξίου ἱερέως Σακελλαρίου καὶ Δημητρίου καὶ Κωνσταντίνου ἱερέων δι' ἐξόδου τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς χώρας ταύτης καὶ ἱστορήθη ὡς ὁρᾶται διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Λαζάρου ἐξ Ἄνω Σουδενὰ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἱερέως εἰς τοὺς 1796 μηνὶ Νοεμβρίου, ὃν ὁ Κύριος διαφυλάξει ἀσάλευτον ἀμήν».

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κουκουλίου τοῦ Ζαγορίου.

19

[1631] «Ἀγγερινοῦ ἱερέου κ(αὶ) οἰκονόμου κόπος ΖΡΛΘ' (=1631). Ἀναστᾶσιν Χ(ου) θεασάμενοι. Ἡ ἁγία τοῦ Χ(οῦ) ἀνάστασις. Προσκυνήσωμεν ἅγιον Κ(ου). Ἐτελειώθη τὸ ἅγιο εὐαγγέλιον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου Κ..... διὰ συνδρομῆς κ(αὶ) κόπου κυρίου Καστορήθου ἔτος ΖΡΛΘ' (=1631) Γηόργη».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ ἐπικαλύμματος τοῦ εὐαγγελίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς Πυρσόγιαννην τῆς Κονίτισης.

20

[1631]

ἔτους ΖΡΛΘ'

'Επιγραφή ἐπὶ πλακὸς ἐντειχισμένης εἰς τὴν γωνίαν τῆς Ν. Δ. πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου μονῆς 'Ραϊδιωτίσσης κειμένης ἐπὶ βράχον ἐντὸς χαράδρας τοῦ Ζαγγολοποτάμου παρὰ τὸ χωρίον Βορσίνα τῆς ἐπαρχίας Παραμυθιάς. Ἐνωθεν τοῦ μικροῦ παραθύρου τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ ἰδίου ναοῦ εὐρίσκεται διὰ κεράμων γεγραμμένη ἡ χρονολογία 7136 (= 1628).

'Επίσης εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας τοῦ σκαλιστοῦ τέμπλου τοῦ ἰδίου ναοῦ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή «κτίτορ νικόδιμος γούμενος κὲ γεωργίς μανθος 1829».

21

[1633] «ἀνακαινίσθη καὶ ἡστωρίθη ἡ θῆα καὶ πάνσεπτος θεανδρική εἰκὼν τοῦ κῦ ημῶν ἰν χῦ ἀρχιερατεύοντος Παρθαινίου τοῦ πανιερωτάτου μροπολίτου 'Ιωαννίων ἀπὸ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τῶν παμμεγίστων ταξιαρχῶν Μιχαήλ

Δεκέμβριος ἐν ἔτι ζομά» (= 1633)

'Επιγραφή κάτωθεν τῆς εἰκόνος τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τέμπλῳ τοῦ ναοῦ τῶν ἀρχιστρατήγων Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ εἰς τὸ χωρίον Κωστανιανη. (Περιγραφὴν τοῦ ναοῦ τούτου γενομένην ὑπὸ Δ. Εὐαγγελίδου βλ. «'Ηπ. Χρον.» τ. ζ' του 1931 σ. 258 ἔνθα δημοσιεύεται καὶ ἡ ὑπέρθυρος τοῦ ναοῦ ἐπιγραφή).

22

[1639] «'Ανιστορίθη ἡ θεία αὐτὴ τούτλα διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ δαιοτάτου ἐν 'Ιερομονάχοις κυρίου Καλλίστου καὶ Σταύρου, ἐν ἔτη ζολθ' αχλθ' (= 1639) μηνί 'Ιουνίῳ».

Ἐπέρθυρος ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ τρούλλου τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Μονῆς Πατέρων παρὰ τὴν Ζίτσαν.

23

[1650] «'Ετους ΖΡΝΗ' ἐθεμελιόθη ὁ θῖος κὲ πάνσεπτος ναὸς τῆς Μεγαλομάρτηρας Παρασκευῆς»

Ἐπέρθυρος ἐπιγραφή εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου Πάτερον τῶν Κατσονοχωρίων ἐπὶ πλακὸς ἐκ σχιστολίθου ἐντειχισμένης εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον αὐτῆς.

'Επὶ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας τοῦ τέμπλου τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ὑπάρχει ἡ χρονολογία ΖΡ... Α (= 16... 1), ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡ χρονολογία ΑΧΝΑ (= 1651).

24

[1650] «έτιούτο τὸ ἅγιον έβακαίλιο ένε τοῦ ἁγίου νικο(λά)ου μασιτῶ
Γραμένον 650 γεν(α)ρίου πρότι δηπιμιλλ τοῦ ἁγίου ἠπιτρόπου παπανα-
στάσι διαμάντι ἄβτι (=Αὔδῃ)».

«'Ιουάνου θεοπίσιου πούσιρου (=Βούσιρου) δια χειρὸς τόλης Διμίτρι
δασκάλου Καλαριότις».

'Επιγραφαι ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς ἐπενδύσεως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ ναοῦ
τοῦ χωρίου Γραμμένον.

25

[1657] «Ζητεῖς μαθεῖν ἄνθρωπε τις ὄνπερ βλέπεις σεπτὸν
τεύχει ἐξ αὐτῶν βάρων Κωνσταντῖνος Μάγιστρος ὁ Μανιάκης ἔχων συν-
εργὸν τὴν γόνων ξυνωρίδα τὸν Βαρνάβαν τε τῆς μονῆς τὸν προσιάτην ἔτους
,ΑΧΝΖ'».

'Επιγραφή εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βαρνάβα εἰς τὸ χωρίον Λοῦρος
τῆς Πρεβέζης.

26

[1658] 'Ο ναὸς τῆς μονῆς τοῦ Προφήτου 'Ηλιοῦ τῆς Ζίτσης κατὰ
τὴν ἐπιγραφὴν τὴν κειμένην ὑπὲρ τὴν θύραν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν νάρ-
θηκα, ἧς μόνον σημειώσεις κατέχω, ἱστορήθη τῷ 1658 ἀρχιερατεύοντος
τοῦ Μητροπολίτου 'Ιωαννίνων Καλλινίκου μηνὶ 'Οκτωβρίῳ, ἐκτίσθη ὅμως
πολὸ ἐνωρίτερον, διότι μᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι τῷ 1647 ὑπὲρ τῆς μονῆς
εἶχε κτισθῆ ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπὸ τοῦ 'Ανδρέου Λογοθέτου Βεσιάρη ἡ
μονὴ τοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου. (βλ. Λαμπρίδου, 'Ηπ. Μελετήματα. 'Ιερὰ ἐν
'Ηπείρῳ σκηνώματα σ. 36. 'Εμ. Γεωργιάδου, Ζίτσα. 'Αθῆναι 1889 σ.
27). 'Αμ. Παπασταύρου, Ζίτσα. 'Αθῆναι 1895 σ. 24).

27

[1660] 'Ο ναὸς τῆς Μονῆς τοῦ 'Αγίου Νικολάου Φραγγάδων ἐκτί-
σθη τῷ 1660 παρὰ τοῦ ἐκ Φραγγάδων Γρηγορίου 'Ιερομονάχου, ἀνφοκο-
δομήθη δὲ ἐκ βάρων τῷ 1862 παρὰ Καλλινίκης μοναχῆς ἐκ Φραγγάδων
διὰ συνδρομῆς ὀλοκλήρου τῆς κοινότητος.

(Κατὰ σημείωσιν σταλεῖσαν παρὰ τοῦ ἐφημερίου τῶν Φραγγάδων).

28

[1662] «Οὔτος ὁ πάνσεπτος κὲ ἅγιος ναὸς ὁ ἐν ὀνόματι τημώμενος
τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου Δεσπίνης ἡμῶν Θεοτόκου κὲ ἀνπαρθένου Μαρίας ἀγι-
στορήθη ἐκ βάρων εὐδοκία Θεοῦ κὲ ἐκαλλοπίσθη ὡς καθεὶς ὀρᾶται διὰ συν-
δρομῆς κόπου τε κὲ ἐξόδου τῶν εὐλαβεσιτάτων ἱερέων κὲ ἐντιμωτάτων ἀρ-

χόντων τῆς πόλεως ταύτης πάντων τῶν εὐρισκομένων Ἰωάννου ἱερέως, Πάνου ἱερέως, Νικολάου, Ἰωάννου, Ζινοβίας μοναχῆς, Ἄννης μοναχῆς καὶ καὶ Ζαχαρίου μοναχοῦ ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς ἁγίας Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κυρίου Καλλινίκου. Ἐτελειώθη διὰ χειρὸς Δημητρίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίου κβ' ΑΧΞΒ'».

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τοῦ Λοζεταίου (νῦν Ἑλληνικοῦ) τῶν Κατσανοχωρίων. Εἰς τὸν τέμπλον τοῦ ἰδίου ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «ἔτος 1790 τὸ κερὸ ποῦ ἔγινε ὁ τέμπλος».

Ἐπίσης εἰς τὴν κόγχην τῆς Πλατυτέρας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «ὁ ζωφόρος ἄρτος χάριτι πάντας τοὺς πιστοὺς διατρέφει ἐπὶ ἔτος ΖΡΞΗ' = 1661». Ἡ αὐτὴ χρονολογία 1661 ὑπάρχει ἄνωθεν τῆς κόγχης τοῦ βήματος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου.

29

[1662]

ΑΧΞΒ'.

Χρονολογία ἐπὶ λίθου ἐξωτερικῶς ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τῶν ἁγ. Ἀποστόλων κειμένης νοτίως τοῦ χωρίου Κλειδωνιώβιστα τῆς Κονίτισης.

30

[1663] «Ἐκενίσθη καὶ ἱστορίθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ Πανοσιωτάτου Πνευματικοῦ καὶ Καθηγουμένου κυροῦ κυροῦ Ζωσιμᾶ ἄμα καὶ τῶν λοιπῶν μοναχῶν Καλλίστου, Ἰωάσαφ, ἄμα καὶ Ἀνθίμου ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κυρίου Κυρ(του) Καλλινίκου. Ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κ(υρίου) ἡμ(ῶν) Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ) ,αχξγ'» (=1663).

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς Μονῆς Τζόρας παρὰ τὸ χωρίον Μάζια ἐκ τοῦ Δρίσκου. Ἡ μονὴ αὕτη, Μονὴ τοῦ Ὁρους καλουμένη ἄλλοτε, εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων μονῶν τῆς Ἑπείρου μνημονευομένη καὶ εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Πρεσβυτέρου ἐκδοθὲν τῷ 1319 (βλ. Χρονογραφίαν Π. Ἀραβαντινοῦ τ. Β'. σ. 308).

31

[1665] «Ἐκενίσθη καὶ ἱστορίθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ἁγίας ἐνδόξου δοιομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς διὰ συνδρομῆς καὶ

ἐξόδου τοῦ Πανοσιωταίου Πνευματικοῦ καὶ Καθηγουμένου κυρ(ίου) κυρ(ίου) Δανιήλ Ἰωάσαφ, Διονυσίου ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κυρίου κυρ(ίου) Κλήμεντος. Ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κ(υρί)ου ἡμῶν Ἰ(ησ)οῦ Χ(ριστ)οῦ ἀχξέ'» (=1665).

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγ. Παρασκευῆς παρὰ τὴν μονὴν τῆς Τζιόρας.

32

[1665] «Ὅτις ὁ θεῖος καὶ πάνσεπιος ναὸς ὑπάρχει τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον ἐπ' ὄνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Σπηλαιώτισσας ἀνοικωδομήθη ὑπὸ τῶν δσιωτάτων ἐν ἱερομονόχοις Ἰωακείμ καὶ Σοφρονίου ἐπὶ ἔτους ΑΧΞΕ' (=1665) μετὰ δὲ εἰς τοὺς χιλίους ΑΧΟΓ' (=1673) Παρθένιος ἱερομόναχος ὡς τις ἰστέθησεν οὔτιον τὸν θεῖον ναὸν ὡς ὄραται τὴν σήμερον ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κυρίου Κυρίου Κυρίλλου ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Βελλᾶς Ἰωαννικίου καὶ τούτω ἐτελειώθη διὰ χερῶν τῶν ταπεινῶν δούλου Ἰωάννου καὶ Δημητρίου καὶ Γεωργίου Νοεμβρίου θ'»

Ἐπιγραφὴ ὑπὲρθυρος ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς μονῆς τῆς Σπηλαιωτίσσης παρὰ τὴν Ἀρτισίταν τοῦ Ζαγορίου.

33

[1665] «Ἀπὸ Ἀδὰμ ΖΡΟΓ' ἀνεκινήθη ὁ θῖος ναὸς τις ὑπεραγίας Δεσπίνης υμον Θεοτόκου διὰ ἐξόδου Θεοδώρου Νίκου ἀπὸ Πλεσέους. ΑΧΞΕ'»

Ἐπιγραφὴ ἄνωθεν τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης τῶν Γοριανῶν τῶν Τζουμέρκων. (Ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Παπαγεωργίου εἰς τὸ περιοδικὸν «Τζουμερκιώτικα καὶ Ἀρτινὰ νέα» τευχ. Α τοῦ 1932 σ. 8).

34

[1690] «Ἰστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπιος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Καπειτᾶν Ἀγγέλη ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κυρίου Κλήμεντος. Ἰστορήθη δὲ διὰ χερῶν Ἰωάννου ἀρχίζοντος ἀπὸ τῆς δεκάτης τοῦ Μαΐου μηνὸς καὶ τελειώοντος (ὁμοῦ ἢ ἱστορία τοῦ τοίχου τῶν δεσποτικῶν εἰκόνων καὶ τοῦ τέμπλου δλου) τῆς εἰκοστῆς τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου, ἐν ετει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χ(ριστ)οῦ ΑΧΨ'».

Ἐπιγραφὴ ὑπὲρθυρος τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ τοῦ Μεγάλου Περιστε-

ρίου (Προσγόλι). 'Επί τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ἐν τῷ τέμπλῳ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «ἐπιτροπεύοντος Κώστα Μήτρου 1841 Μαΐου 3. Ζωγράφος Πέτρος 'Ι. Πρωτοψάλτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων».

35

[1690] «'Ιστορήθη ὁ θεῖος οὗτος ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου τοῦ εὐγενεσιάτου Κυρίου Ἐπιφανῆ ἀρχιερατεύοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κλήμεντος. 'Ιστορήθη δὲ διὰ χειρὸς καὶ τοῦ Ἰωάννου ἀρχίσαντος ἀπὸ τῆς ε'. Μαΐου μηνὶ ὁμοῦ ἡ ἱστορία τῶν δεσποτικῶν εἰκόνων καὶ τοῦ τέμπλου ὅλου τῷ μηνὶ Σεπτεμβρίου ΑΧ'».

'Επιγραφή ὑπέρθυρος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου εἰς Μικρὸν Περισιτέρι (Προσγόλι).

36

[1700] «Αφιερῶθη παρὰ τοῦ Ἀλεξίου Κρομύδι καὶ Σπύρου Κυριάκου».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς Μονῆς Καστρίτσας. Κάτωθεν τῶν γραμμάτων ΜΗΡ ΘΥ τῆς ἰδίας εἰκόνας ἀναγράφεται διὰ κεφαλαίων γραμμάτων «ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΗ ΓΑΣΤΡΙΤΣΑ». Ἡ μονὴ τῆς Καστρίτσας ἢ μᾶλλον Γαστρίτσας, ὡς καὶ ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει καὶ οἱ περίεξ οἰκοῦντες ἀποκαλοῦν ταύτην, ἐκτίσθη κατὰ τὸν Σ. Λάμπρον (Ν. Ἑλλην. τ. ΙΑ' τοῦ 1914 σ. 31) κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα. Ἡ ὡς ἄνω ἐπιγραφή στερεῖται χρονολογίας καὶ κατὰ τὸν Σ. Λάμπρον ἀνήκει εἰς τὸν ΙΣ' ἢ ΙΖ' αἰῶνα, ἐξ ὧν ὁμοῦ γράφει ὁ 'Ι. Φιλίτης («'Ηπ. Χρον.» τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 215) πρόκειται περὶ τοῦ Ἀλ. Κρεμύδη τοῦ ζήσαντος κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

37

[1705] «Τῷ ὑπερμάχῳ εὐσεβῶν βασιλέων καὶ ἀσθενούντων ἰατρῶ, ὑπερασπιστῇ πτωχῶν καὶ αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῇ Γεωργίῳ τροπαιοφόρῳ.

'Ανήγειρέ σοι ναὸν εἰς δόξαν μὲν τοῦ Κυρίου τιμὴν δὲ σοῦ καὶ μνήμην ἐπὶ Κυρίου Κλήμεντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, πρότερον μὲν ὁ διδάσκαλος Βησσαρίων ὁ Μακρῆς, ὕστερον δὲ ὁ οἰκέτης ἐκείνου Παΐσιος ὁ Μικρός, οὗ συνδρομῇ Θεοῦ δὲ συνεργούντος ἱστορήθη ὁ θεῖος οὗτος ναὸς διὰ χειρὸς Γεωργίου Νομικοῦ Κρητός. ἐν ἔτει σωτηρίῳ αἰρε' κατὰ μῆνα Ἰανουάριον».

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἦτο γεγραμμένη ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγ. Γεωργίου τοῦ Βησσαρίωνος εἰς Λιγγιάδες. Τῷ 1899 ὁ ναὸς οὗτος κατεδαφίσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐπειδὴ ἦτο μικρὸς καὶ ἐκτίσθη νέος. Τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ναοῦ ὁ πατήρ μου, διδάσκαλος τότε

εις Λυγγιάδες, είχε τήν εμπνευσιν νά κάμη λεπτομερή περιγραφήν εύρισκομένην εις χειράς μου, έξ ής αντίγραφον και ή δημοσιευομένη επιγραφή. Είς τήν περιγραφήν ταύτην ό πατήρ μου αναφέρει, ότι έντός του γυναικωνίτου του ναού εύρέθη κατά τήν άνόρουξιν των θεμελίων τάφος μέ επιτύμβιον επιγραφήν, ής μόνον τας αρχικάς λέξεις («χαίροις Βησσαρίων») ήδυνήθη νά αναγνώση, έξ ών καταφαίνεται ότι ό ίδρυτής τής μονής ταύτης, ό 'Ιωαννίτης Βησσαρίων ό Μακρής, απέθανε και έτάφη εις τήν μονήν ταύτην¹⁾.

38

[1709] «ετο 1709».

Χρονολογία αναγραφομένη εις τον ναόν του 'Αγίου Πνεύματος του χωρίου Κεράσοβον (νύν Κερασών) τής έπαρχίας Φιλιπιάδος.

39

[1712;] «Θείον και ιερόν ποτήριον τής υπεραγίας Θεοτόκου μοναστήριον Βέλιζα συνδρομή 'Αγαπίου Μοναχού πάρος δέ 'Αθανασίου έτι ΑΨΙΒ»

'Επιγραφή αναγραφομένη γύρωθεν τής βάσεως σμαλτωμένου ποτηρίου άρίστης τέχνης άποκειμένου εις τό Μουσείον των 'Ιωαννίνων. 'Αν ή χρονολογία δέν είναι 1712 αλλά 1812, διότι τό δεύτερον γράμμα δέν φαίνεται καθαρά άν είναι ψ ή ω, τότε ό κατασκευάσας τουτο 'Αθανάσιος δέν είναι άλλος είμή ό πολύς 'Αθανάσιος Τσιμούρης, ό περίφημος χρυσοχόος του 'Αλή Πασιά.

40

[1712] «1712 μαήου δ' 'Αθανασίου Κατζουλι Κίκου»

'Επιγραφή κακότεχνος επί μαρμαρίνης πλακός άνωθεν τής θύρας τής εισόδου τής εκκλησίας του άγ. 'Αθανασίου εις Πέστανην τής 'Αρτης.

41

[1717] «1717 Σεπτεμβριου 17 δια χειρός έμου του ταπεινου Νικολάου εκ Καλαρρυτιών».

'Επιγραφή εις τὰ Βημόθυρα του παρεκκλησίου των 'Αγ. Πάντων εις Νεγάδες του Ζαγορίου.

42

[1731] «Τσάμο Γιάνη Φλόκα 1731»

¹⁾ Περί Βησσαρίωνος του Μακρή βλέπε σχετικήν μελέτην του κ. Εύαγ. Σαβράμη («'Ηπειρωτ. Χρονικά» τόμ. Ε' του 1930 σ. 30—40).

'Επιγραφή ἐπὶ δακτυλιολίθου κατεχομένου ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Τσαβά-
λου, Γραμματέως τοῦ Δήμου 'Ιωαννίνων ἐκ Μετσόβου.

43

[1734] «*Ποίημα ταπεινοῦ Γεωργίου ἐκ Καλλαρίτας ἔτει 1734*».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Προδρόμου εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοι-
μήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν 'Αρδομίστα.

44

[1737] «*'Ιστορίδι ὁ ἅγιος κὲ πάνσεπτος ναὸς Νικολάου Μύρων τις
λυκवास διὰ συνδρομὸν κὲ ἐξόδου εὐσεβὸν χριστιαν. . . . κόπος ἀρχιερατεύ-
οντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς ἁγιοτάτης Μητροπόλεως 'Ιωαννί-
νων Κη(ρίου) Γρηγορίου διὰ χειρὸς Χριστοδούλου κὲ ἐκ κόμην Φόρτοσι ἔτι
ΑΨΛΖ (=1737) ὁκτοβρίου ΚΒ'*»

'Υπερθυρος ἐπιγραφή εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ 'Ελλη-
νικοῦ (ἔ. Λοζέτσι) τῶν Κατσανοχωρίων.

45

[1749] «*ΑΨΜΘ' ἀπριλίου α'. διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου Διακόνου*»

'Επιγραφή ἐπὶ εἰκόνης τῆς Παναγίας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπεσόβου.

46

[1749] «*Ἀνηγέρθη ἐκ βάρθων ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ
τιμίου Προδρόμου δι' ἐξόδων Νικοδήμου Μοναχοῦ ἐξ ἐπαρχίας Βελλᾶς ἐκ κώ-
μης Λούψικο¹ κατὰ τὸ ἔτος ,αρημθ' κατὰ μῆνα μά(ιον). Ἀνιστορήθη δὲ κατὰ
τὸ ἔτος αηξέ' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον δι' ἐξόδων τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου
Χριστοδούλου καὶ κυρίου 'Ιωάννου ἀδελφῶν καὶ διὰ συνδρομῆς κυρίου
Γεωργίου υἱοῦ Πασχάλη, τοῦ Πανοσιωτάτου κυρίου Γρηγορίου ἀρχιερατεύ-
οντος ἡγουμενεύοντος κυρίου Μαθαίου ἱερομονάχου, χειρὶ Ἀναστασίου καὶ
τῶν τέκνων αὐτοῦ 'Ιωάννου καὶ Γεωργίου τῶν Καπεσοβιτῶν*».

'Επιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου 'Ιω-
άννου τοῦ Ρογγοβοῦ παρὰ τὸ Τσεπέλοβον τοῦ Ζαγορίου. (Ἡ ἐπιγραφή
αὕτη ἐδημοσιεύθη, ἑλλιπῆς ὁμως, καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σάρρου (Παλαιογρα-
φικὸς ἔρανος Κ/πολις 1914 σ. 104). Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ
'Ελ. Φιλ. Συλλόγου Κ/πόλεως).

47

[1750]

«1750 Μαρτίου 2»

κτίτορες γραμματηκὸς
ἢ μαστόρη ζερημότες².

¹) Λούψικον (νῦν Λυκόραχη) χωρίον² τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

²) Ἀπὸ τὸ χωρίον Ζέρμα τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

'Επιγραφή εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. 'Αθανασίου τοῦ χωρίου Μουκοβίνα τῆς Λάκκας τοῦ Σουλίου.

48

[1750] «1750. αὐγούστου πρώτῃ ἦλθαν τὰ παρόντα μηνέα σιὰ γιάννινα κε νὰ ἦνε εἰς μνημοσυνον του κυρ στεφανη κρομήδι κε κυρ νικολοῦ τζοκαλᾶ οἱ ὁποῖοι ἀφῆρῶσαν τὰ μηνέα αὐτὰ στὴ παναγια του χωριοῦ μοσπήνα».

'Ενθύμησις εἰς τὸ ἐξώφυλλον μηναίου τοῦ 'Ιουνίου τοῦ ναοῦ τοῦ χωρίου Μοσπίνα.

49

[1751] «Μαρία 'Αθανασίου. Δαπάνη και ἐξόδου τοῦ παρόντος Εὐαγγελίου λαζάρου Παπαρούση και και μνημόσυνον και διὰ χειρὸς 'Αθανασίου ἐν κόμης Πάπιγκο 1751».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς ἐπενδύσεως εὐαγγελίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου εἰς Νεγάδες Ζαγορίου.

50

[1759] «'Ιστορήθη ὁ θεῖος και πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ τιμίου Προδρόμου διὰ χειρὸς 'Αναστασίου Καπεσοβίτου και τῶν ἑκσὸς ἀδελφῶν του 'Ιωάννου και Γεωργίου ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Γρηγορίου και ἡγουμενεύοντος ἐν ταύτῃ τῇ μονῇ τοῦ Πανοσιολογιατάτου πνευματικοῦ 'Αναγίου παρ' οὗ και ἡ δαπάνη ἐγένετο ,αφθ' (=1759) κατὰ μῆνα 'Ιανουάριον κ'».

'Επιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς μονῆς Λυκοτριχίου κειμένης παρὰ τὸ χωρίον Δίσπερη. Ἡ μονὴ αὕτη, ἣτις ἔχει και ἐπιγραφὴν σφισομένην εἰς τὴν ἐν τῇ Μητροπόλει 'Ιωαννίνων λειψανοθήκην αὐτῆς, ἐκτίσθη τὸ 1454.

51

[1760;] «διὰ χειρὸς 'Ιω(άννου) τοῦ 'Αθανασίου καπεσοβίτου ἔτους 176...».

'Επιγραφή εἰς τὸ κάτω ἀριστερὰ ἄκρον τῆς φορητῆς εἰκόνας τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Χαλαλάμπους τοῦ Περάματος.

52

1793. Χρονολογία γραμμένη διὰ κεραμιῶν εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ ἁγ. Δημητρίου τῆς ἱστορικῆς μονῆς Διχούνης κειμένης παρὰ τὸ χωρίον Ραδοβίτσι τῆς ἐπαρχίας Παραμυθιάς. Ἡ μονὴ τῆς Διχούνης μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσοῦ Σκυλοσόφου τὴν γενομένην τὸ 1611, συνεπῶς ἡ ἰδρυσις τῆς μονῆς ἐγένετο πολὺ ἀρχαιότερον ἀπὸ τὴν ἄνωτέρω ἐπιγραφὴν.

53

1764. «έτους 1764 φευρουαρίου 20 έδοσιν ο δημήτρης ράσκος από χωρίον ζίτζα τὸ χοράφι σι γουβα τὸ εδοσεν του μοναστήρι και είναι κοντα εἰς τὸ χωράφι του μοναστήρι και εγραψεν ὠνόματα διο δημητρι και σουσάνας και είναι σινορίτης ὁ πρωτόπαπας από τὸ ἀπάνω μέρος ἀπὸ τὸ κάτω μέρος ὁ μανούσιος ζόγας ἀπὸ τὸ ενα μέρος σιράτα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος είναι τὸ χοράφι του μαναπίρη και θελα γενουν τα δύο χοραφια ἕνα».

Ἐνθύμησις γραμμένη εἰς βιβλίον τῆς Μονῆς τοῦ Σκαμνελίου τοῦ Ζαγορίου φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ Κατάστιχον τῆς θείας και Ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ὅπου ὀνομάζεται Σκαμνέλι ἐκ τῶν Ἱωαννίνων». Ἐν τῷ καταστίχῳ τούτῳ, εὑρισκομένῳ εἰς τὴν Κοινοτικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Χιονιάδων τῆς Κονίτισης, εἰς ἣν κατετέθη ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Παῖσιου, παρ' οὗ ἀντεγράφησαν ἐπιμελῶς και ἐστάλησαν ἡμῖν εὐγενῶς ἡ ἄνω ἐνθύμησις ὡς και αἱ κατωτέρω ἀναγραφόμεναι, ὑπάρχει εἰς τὴν 5 σελίδα ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Ἐν τῷ παρόντι καταστίχῳ καταγράφονται κινητὰ και ἀκίνητα πράγματα τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἐπ' ὀνόματι τιμωμένου τοῦ ἁγίου Νικολάου διὰ προστασίας τοῦ κατὰ τὸ αψλς' (=1736) ἐνδημήσαντος Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἱωαννίνων Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Κων/πόλεως».

Τὸ κατάστιχον τοῦτο εὑρέθη ἐν Χιονιάδες εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Ἱωάννου Μαρινᾶ, ὅστις εἶχε χρηματίσει ἡγούμενος τῆς μονῆς, κατὰ τὸν κ. Παῖσιον, κατὰ τὰ ἔτη 1886-1888. Ἡ Μονὴ τοῦ Σκαμνελίου, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ κατάστιχον, εἶχε μετόχιον και κτήματα εἰς τὴν Ζίτσαν, κτῆμα εἰς Ἱωάννινα, ὅπως δηλοῖ ἡ εἰς τὴν σελίδα 12 σημείωσις» εἰς Ἱωάννινα εὑρίσκεται ἕνα μετόχι ἦτοι ὀσπήτιον εἰς τὸν μαχαλᾶ σαράγι και ἔχει χαλκώματα και καπάσαις ὀκάδες τρεῖς», καθὼς και εἰς ἄλλα χωρία.

«ὄσα κομάτια ἀμπέλια ἔχομε εἰς ζίτζα και μεριάτικα τὸ κάθε ἀμπέλι τὸ σιμηόνο κᾶτοθεν».

1: ἀμπέλη εἰς τὸν κάμπον εργατικά 40

1: ἀμπέλη σιου κοζαριλου σιάβρου εργατικά 60

1: ἀμπέλη σι ράχι ἀργατικά 13

Σημείωσις εἰς τὴν σελ. 27 τοῦ ὡς ἄνω καταστίχου τῆς μονῆς Σκαμνελίου.

54

[1764] «έτος 1764 ἔγινε ἀκλίβια κακὴ και τ' αλέβρι 8 τὸ δεκάρι».

Ἐνθύμησις εἰς τὸ μηναιὸν τοῦ Ἰουνίου τῆς Μοσπίνης.

55

[1766] «*Αναστάσιος Μπαλαδήμας 1766 ἐκ πόλεως Ἰωαννίνων*».

Ἐπιγραφή ὀπισθεν τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας, Χριστοῦ, Προδρόμου, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καλῆς τέχνης εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς μονῆς τῆς Ἡλιόκαλης.

Ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «*Ι ΠΟΡΤΑ ἸΤΙΣΑ Ι ΕΛΕΟΥΣΑ ΕΛΙΟΚΑΛΙ*».

56

[1769] «*1769*». Χρονολογία ἀναγραφομένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς δευτέρας στήλης τῆς ὑποβασταζούσης τὴν καμάραν τοῦ βορείου κλίτους τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους τοῦ Περάματος.

57

[1769] «*Ἐκτῆσθι 1769 Μαΐου 30*».

Ἐπιγραφή ἐπὶ λίθου ἐντειχισμένου ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Πολυδώρου (τ. Μάζι) τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας.

58

[1773] «*Χεὶρ Ἰωάννου τοῦ Ἀθανασίου τοῦ ἐκ Καπεσόβου. 1773*».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εὑρισκομένη εἰς τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Μπισδουνίῳ. Ἔργα τοῦ ἰδίου ζωγράφου εἶναι καὶ αἱ λοιπαὶ εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Αἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας φέρουν τὴν ἰδίαν χρονολογίαν.

59

[1774] «*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀθανασίου καπεσωβίτου τοῦ ἀγιογράφου τὴν ἀφιερῶσε ἡς τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰς Ρογγοβὸν νὰ ἔνε εἰς ψιχηκὴν ὑφέληαν ἔτος 1774 μαρτίου 8*».

Ἐπιγραφή κάτωθεν τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς μονῆς Ρογγοβοῦ.

60

[1774] «*Χεὶρ δημητρίου καλαρίτου 1774 μαΐου α'*».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τῆς ὡς ἄνω μονῆς.

61

[1774] «*Χεὶρ Ἰωάννου Ἀθανασίου τοῦ ἐκαπεσοβίτου 1774*».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἁγ. Γεωργίου εὕρισκομένης εἰς τὸ τέμπλον τοῦ ὁμωνύμου ναοῦ ἐν Μπισδουνίῳ.

62

[1787]. «Ἱστορήθη ὁ θεῖος οὗτος κὲ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Δεσπίνης ἡμῶν Θεοτόκου κὲ ἀειπαρθένου Μαρίας ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιεροτάτου κὲ λογιωτάτου Μιτροπολίτου τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων κυρίου κυρίου Μακαρίου διὰ συνδρομῆς κὲ πιτροπίας ἀπὸ τὸν Παντοκράτορα κὲ ἄνωθεν ἐνέα κουμπέδες παναγιότατον Βενέτι ὁ παντοκράτορ κὲ ὁ Ἐμανουήλ διὰ χηρὸς Νικολάου Πλακίδα ὁ δὲ Πρόδρομος κὲ Παναγία διὰ χηρὸς Ἀθανασίου τοῦ ἰοῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἱερὸν κὲ δύο κουμπέδες ἔξο τοῦ ἱεροῦ διὰ χηρὸς Χρίστου ἱερέος κὲ Γεωργίου τῶν ἀνταδέλφον ἀπὸ τὸν μεγάλης βουλῆς ἄγγελον κὲ ἀποκάλυψιν κὲ πᾶσαν κὲ κάτωθεν ἡ ἔξ κουμπέδες διὰ συνδρομῆς κὲ δαπάνης Κωνσταντίνου κὲ Γεωργίου τῶν λιανῶν κὲ διὰ χηρὸς ἡ κάτωθεν ἔξι κουμπέδες Κωνσταντίνου ἱερέος ἐκ χώρας ταύτης κὲ Στέριον μαθιτοῦ αὐτοῦ ΑΨΠς ὁκτοβρίου 23»

'Επιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου τῆς Φανερωμένης τῶν Κατσανοχωρίων. (Ἡ ἰδία ἐπιγραφή ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Στεργιοπούλου («Ἡπειρ. Χρονικά» τ. Η' τοῦ 1933 σ. 136).

63

[1778] «Ἱστορήθη ὁ παρὼν νάρθηκος κατὰ τὸ ἀψοῦ (= 1778) κατὰ μῆνα Μάρτιον 13 ἀρχιερατεύοντος Κου Παϊσίου, ἐπιτροπεύοντος Πασχάλη καὶ Ἐξάρχου ἐφημερίου Ἀλεξίου, Δημητρίου καὶ Ζώη τοῦ ἱερέως, χειρὶ δὲ Ἀθανασίου μοναχοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Ἱερέως».

'Επιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ χωρίου Ἀραχωβίστα τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων.

64

[1778] «Ἀνηγέρθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἀρχιερατεύοντος Ἱεροθέου καὶ μοναχοῦ Ζαχαρίου ἐπιτροπευόντων δὲ Ψαλλίδα καὶ Ζαμπέτα ἐξ Ἰωαννίνων ἐν ἔτει 1778».

'Επιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Σαντοβίτσης (νῦν Μάρμαρα).

65

[1778] «Ἀνηγέρθη ὁ θεῖος οὗτος ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ,αψοῦ».

'Επιγραφή ἐπὶ πλακὸς ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐν Μπισδουνίῳ.

66

[1779] «'Ιστορίθη ἡ μονὴ αὐτὴ δαπάνη τοῦ κτήτορος 'Αλεξίου Παπαϊωάννου. Ἐχρυσόθη δὲ δαπάνη τῆς μονῆς ταύτης Ἰγουμενεύοντος τοῦ κ. Γαβριήλ, ὁ χρυσωτῆς 'Αθανάσιος Ἰωάννου ἱερέως ἐκ Καπεσόβου τῆ ΑΨΟΘ' (=1779) δεκεμβρίου 3.»

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Τσοῦκας κειμένης παρὰ τὸ χωρίον Ἑλληνικὸν ἐπὶ ἀπορροῶνος βράχου.

Ἐκατέρωθεν τῆς θύρας εἰκονίζονται οἱ κτήτορες τῆς μονῆς Ἀλέξιος καὶ Ἰωάννης ἱερεῖς.

Εἰς τὴν ἰδίαν μονὴν κάτωθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ τέμπλου ὑπάρχει ἐπιγραφὴ δυσανάγνωστος εἰς τὴν ὁποίαν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Γαβριήλ ἀναγινώσκεται.

67

[1779] «1779 δεκεμβρίου 25. δεν ἔβρεξε ολότελα εἰς τοῦ μαγιου 20 τοτες ἔβρεξε την ημέρα του αγιου νικολάου. ἔβρεξε καὶ δεν εβηκεν χορταρι ολετελα και τα γενίματα δεν ἐγένηκαν παντελος. τετηα ξηρασία εγινε σε ολον τὸν κόσμο και φεργαν ο κοσμος τὰ βλασταρια ἀπο τα ἀμπέλια καὶ ετρωγαν τα πραματα και εκαμαν στα χοραφια και φοθήκαν ο κόσμος εἰς θανάτου»

Ἐνθυμήσεις εἰς τὴν δευτέραν σελίδα τοῦ μηναίου τοῦ Μαΐου (ἐκδ. Βενετίας Ν. Σάρρου 1740) τῆς ἐκκλησίας τῆς Ζέλοβας.

68

[1781] «'Ιστορήθη ὁ θεῖος οὔτος καὶ ἱερός ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου κατὰ τὸ 1781 κατὰ μῆνα Ἰούνιον 29 ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας ἀγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Μακαρίου ἐπιτροπῆ δὲ ἡ ἐν χρησίμοις καὶ ἐντιμοτάτοις πραγματευταῖς κυρίου Τζιανκούστου (;) Διοντάρη καὶ κὺρ Ἰωάννη Φώτη δαπάνη δὲ τῶν φιλοχρησίων χριστιανῶν, χειρὸς δὲ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου ἱερέως τῶν ἀδελφῶν τῶν Καποσοβιτῶν ἐπιστασίας Κυριάκη Στοῦκου τόσον τὸν θρόνον καὶ τὸν ἄμβωνα μετὰ τοῦ ἱεροῦ βήματος ἱερατευόντων»

Ἐπιγραφὴ ὑπὲρθυρος ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ χωρίου Χρυσοβίστα τῆς ἐπαρχίας Μεισόβου.

69

[1782] «'Ηκοδομοῖθοι ο ναὸς ἐπὶ ἔτους ΑΨΠΒ' (=1782)».

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγ. Νικολάου εἰς Πυρσόγιαννην τῆς Κονίτισης.

'Επί τῆς εἰκόνας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «1788 χεῖρ δημητρίου ἱερέος».

70

[1783] «Τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἐτὸ ἔτος ἄδηλον. Νῦν δὲ ὡς δρᾶται τὸ τειχόκαστρον ἄνω καὶ κάτω ἐκ θεμελίων ὠκοδομήθη κατὰ τὸ 1783. Τοῦ δὲ ἁγίου ναοῦ ἡ οἰκοδομή κατὰ τὸ ἔτος 1793 μηνὶ Αὐγούστου».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς φορητῆς εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς Εὐαγγελιστρίας «'Ανω Σουδενῶν».

71

[1784] «'Ιστορίθη ὁ θῆος οὗτος κὲ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου κὲ ἀπαρθένου Μαρίας ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κὲ θεοπροβλίτου ἡμῶν αὐθέντου κὲ δεσποτου τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κυρίου κυρίου Μακαρίου διὰ συνδρομῆς Διαμάντης Σπαντουλας. 'Ιστορίθη δια χιρος Κωνσταντίνου ἱερέως ἐξ Ἰωαννίνων ἐκόμης Φορτόσι.

ἔτους ἀμπδ'—1784 Μαρτίου 30»

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτοκού τοῦ Ἀλποχωρίου Μπότσαρη τῆς Λάκκας τοῦ Σουλίου.

'Επὶ τῆς ἐξωθύρας ὑπάρχει ἐπίσης ἡ ἐπιγραφή «ΕΤΗ 1784». Ἐντὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ εἰκονίζεται μοναχὸς μετὰ τῆς ἀκολουθου ἐπιγραφῆς «Κτήτωρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης Ἰωάννης ἱερομόναχος».

72

[1785] «'Ο θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς Δεσποίνης Θεοτόκου ἀνηγέρθη ἐκ θεμελίων καὶ ἐζωγραφήθη δι' ἐξόδου καὶ συνδρομῆς τοῦ κὲρ Χρήστου Σκαμπέρη ἀρχιερατεύοντος του Πανιερωτάτου ἁγίου Ἄρτης κυρίου κυρίου Μακαρίου τοῦ ἐκ Κωνσταντινούπολιν. ,ΑΨΠΕ'»

'Επιγραφή ὑπέρθυρος ἐπὶ τῶν σφζομένων ἐρειπίων ναοῦ κειμένου Ν. Α. τῆς Καμαρίνης τῆς Πρεβέζης, ἀνήκοντος κατὰ τινὰς εἰς τὴν μονὴν τῆς ἀρχαίας μεσαιωνικῆς πόλεως Κοζύλης.

73

[1787] «Δέσεις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Δημητρίου καὶ Κυριάκη Φλόκα 1787 Μαΐου 20»

«ἐπεσκευάσθη τῷ 1928» (ἐπὶ ἐτέρας πλακόσ).

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς βρύσης τῆς κειμένης παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Μετσόβου τῆς κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Κυριάκη Φλόκα τοῦ καταστήσαν-

τος τὸ Μέτσοβον ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον (βλ. Ἰ. Λαμπρίδου Ἑπειρωτικὰ μελετήματα, Μαλακασιακά, τεῦχος Β'. σ. 30).

74

[1787] «1787 εἶτος προσηρθεν ο αλη πασας στα γηαγενα βαλης ο δποῖος ηταν απο το τεπελενι χορηγον της αρβανητης κε η γενεα του προ κερου ητον στην ανατολη απο τη γενεα καρασομανογλοῦ: τον ειχεν στειλει ο βασιλεας γαπητι στο τεπελενι και παντρευτηκε εκει κε εινε η σπορα του απο κει».

Εὐθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀνθοχωρίου. Τὰ ἐν αὐτῇ ἀναφερόμενα περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶναι ἀσιτήρικτα.

75

[1788] «1788 μαεῖον 3 ἀγοράσαμεν εναν μηλον εἰς τὴν γληζανι γρόσια 1420 ἀπο τὸν μουσταφα πεγι με τα κικαρια του και εστω ης θιμησιν.

Ἐνθύμησις ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς μονῆς Σκαμνελίου (βλ. ἀρ. 53).

76

[1788]. «1788 ηουλιον 20 εδοσε ο διμος ραμος του μανουσι απο τη ζιζα ενα χοραφι στω σταλο μεροκαματα 3 και ειναι συνοριτης ο τάφλος τζατιλας και ὁ γιωργης πετζος και εγραψε τα ονοματα τους».

Ἐνθύμησις ἀπὸ τὸ κατάστιχον τῆς μονῆς Σκαμνελίου (βλ. ἀριθ. 53).

77

[1789] «Ἰστορήθησαν τὰ παρόντα 4 δεσποτικὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Προδρόμου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατὰ τὸ ἔτος 1789 κατὰ μῆνα Ἰανουάριον διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ κυρίου Ἰωαννούτσου Ἀλεξίου καὶ προεσιῶτος τοῦ Ζαγορίου χειρὸς Ἰωάννου καὶ Ἀναστασίου υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κατὰ ταύτης τῆς χώρας».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ τέμπλον τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ τοῦ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου.

78

[1789] «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου Ἀναστασίου Λάζου».

κάτω

«χειρ Ἰωάννου Ἀθανασίου (ἐν. Μπογᾶ) 1789 Ἀπριλίου 13.»

Ἐπιγραφή εἰκόνης ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ κεντρικῷ ναῷ τοῦ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου.

79

[1790] «Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Κωνσταντίνου 'Ιωάννου Μα-
ρίνου»

κάτω

«ἐπὶ ἔτους 1790 διὰ χειρὸς 'Αναστασίου 'Ιωάννου» ('ἐν. Μπουγά)

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγ. Χαράλάμπους ἐν τῷ ναῷ τοῦ
Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου.

80

[1793] «Ὁδὸς ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς ἐκτίσθη κατὰ τοὺς 1793
Αὐγούστου. Ἰστορήθη διὰ χειρὸς κάμου τοῦ εὐτελοῦς Λαζάρου Παπᾶ 'Ιω-
άννου καὶ ἀνεπιού αὐτοῦ Λάζου Κανήμη κατὰ τοὺς 1809 αὐγούστου ἐφη-
μερεβοντος τῶν ἱερομονάχων 'Ιεροθέου, Καλλινίκου, Λαυρεντίου, Γρηγο-
ρίου καὶ ἡγουμένου Κωνσταντίνου Μαθαίου, 'Αγαπίου, Ανατίου καὶ Νεοφύ-
του ἱεροδιακονοῦντος»

'Επιγραφή ὑπέρθυρος εἰς τὸν ναὸν τῆς μονῆς τῆς Εὐαγγελιστρίας
εἰς τὰ Ἄνω Σουδενὰ τοῦ Ζαγορίου.

81

[1793] «Ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς
ἡμῶν Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν Καπέσοβο κεί-
μενος ἀνωκοδομήθη ἐκ βάθρων ὡς καὶ ἱστορήθη καὶ γέγονεν ὡς ὁρᾶται
δι' ἐξόδων καὶ πλουσίας δαπάνης τοῦ πανευγενεσιτάτου καὶ πανετιμοτάτου
ἄρχοντος καὶ προεσιτῶτος τῆς πόλεως 'Ιωαννίνων καὶ Ζαγορίου Κυρίου Κυ-
ρίου 'Ιωάννου τοῦ 'Αλεξίου τοῦ ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ἀρχιερατεύοντος τοῦ
πανιερωτάτου ἡμῶν ἁγίου Δεσπότη Κυρίου Μακαρίου κατὰ ΑΨςΙ καὶ
μῆνα 'Ιανουάριον. Ἡ ζωγραφία ἀπασα μετὰ τοῦ ἱεροῦ τέμπλου καὶ τῶν
ἁγίων εἰκόνων γέγονασι διὰ χειρῶν ἡμῶν τῶν ταπεινῶν 'Ιωάννου 'Αθανα-
νασίου καὶ 'Αναστασίου 'Αναγνώστη τοῦ ἡμετέρου υἱοῦ καὶ ἐπιτροπεύοντος
Δημητρίου Λάζου».

'Επιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου.
Εἰς τὸ Καπέσοβον εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἁγιογραφικὴ σχολὴ ὑπὸ τῆς οἰκογε-
νείας τῶν Μπουγάδων ἢ Μπουγάτων οἱ ὅποιοι εἶχον ζωγραφῆσαι πολ-
λοὺς ναοὺς τῆς 'Ηπείρου ὡς εἰς πολλὰς ἐνταῦθα ἐπιγραφὰς καταφαίνε-
ται. Ἡ σχολὴ αὕτη ἀνέπτυξεν ἰδίαν τεχνοτροπίαν ἀποκλίνουσαν τοῦ αὐ-
στηροῦ βυζαντινοῦ ὕψους καὶ προδίδουσαν δυτικὴν ἐπίδρασιν.

Πρῶτοι Μπουγάτες ἀναφέρονται οἱ 'Αναστάσιος καὶ 'Αθανάσιος
Μπουγάς, 'Ιωαννίκιος μοναχὸς υἱὸς τούτου ὡς καὶ ὁ 'Ιωάννης Μπουγάς
πάππος τοῦ νῦν συνταξιούχου δημοδιδασκάλου Γεωργίου Μπουγᾶ.

Ὁ Ἰωαννοῦτσος Ἀλεξίου τοῦ ὁποίου εἰκὼν εἶναι ἐξωγραφημένη εἰς τὸν ὡς ἄνω ναὸν ἦτο πατήρ τοῦ περιφήμου γραμματέως τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Ἀλέξη Νούτσου προεστῶτος τοῦ Ζαγορίου (βλ. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορίαν Ἀλῆ Πασᾶ σ. 465).

82

[1794] «1794» ερθε ἀκριβία μεγάλη οπου ηχε τὸ καθαριο αλεβρ το δεκαρι 37 παράδες και τὸ ἀραποσιτικο 26 κε ετρογαμε κριθαρτικο 17 παραδες το δεκαρ ετοιες εφκιασαμεν τον τεπλο και ἐξοδεψαμαν 450 γρόσια

Οἰκονόμος Π γράφω»

Ἐνθύμησις εἰς τὸ μηναιὸν τοῦ Ὀκτωβρίου (ἐκδ. Ν. Σάρρου ἐν Βενετία 1740) τοῦ ναοῦ τῆς Μοσπίνης.

83

[1795] «Διὰ χειρὸς Νικολάου Σιεργηοπούλου 1795 Μόσχα»

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ χωρίου Μηλιά τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου.

84

[1795] «ἔτος 1795 ηλθεν ακριβια σταλεβρ γροσια 9 η οκα»

Ἐνθύμησις εἰς τὸ μηναιὸν Ἰουνίου τοῦ ναοῦ τῆς Μοσπίνης.

85

[1795] «1795 μας εκανα ο αλη πασας στανικος ηπλάκι (=ἰμπλιάκι) με συμφονια να του διδονι γρ. 2500 κεσημ κε το βασταξε πολους χρὸνους αυιο κε υστερους το γυρισεν και πηρε το σπυρὶ και λιπὰ»¹

Ἐνθύμησις εἰς τὸ βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀνθοχωρίου.

86

[1795] «Ἐκτίσθη και ἐκ βάρθρων ἀνηγέρθη και μὴν και ἱστορήθη και κατὰ πάντα ἀπηρτίσθη ὁ πάνσεπιος οὔτιος ναὸς τοῦ Ἁγίου και ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κυρίου Μακαρίου, φιλοτίμω προαιρέσει δαφιλεῖ τε δαπάνη και ἀφθόνοις τοῖς ἀναλώμασι τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος τῆς χώρας ταύτης κυρίου Χ. Μάνθου Γκίνου ὧν και τὸ ὄνομα ἐν βίβλω ζώντων κατὰ τὸ ἔτος 1795 ὀκτωβρίου 10 σωτήριον ἔτος. Τῶν πρώτων κτητόρων Κώστας Ἀναστασίου, Γεώργιος Ἀθανασίου Λαζάρου ἱερέως και τῶν Β' κτητόρων Στεφάνου ἱερέως και Οἰκονόμου, Εὐστάθιος,

¹) σπυρὶ και λιπὰ ἐννοεῖ γεώμορον.

Γεωργίου, Γεώργιος 'Εξάρχου, 'Αναστάσιος Κώστα, 'Ιωάννης Στεφάνου.
Διά χειρός 'Ιωάννου και του υιού αυτού 'Αναστασίου άναγνώστου τών
Καπεσοβιτών».

'Επιγραφή υπέρθυρος του ναού του άγ. Γεωργίου τών Νεγάδων
του Ζαγορίου.

87

[1795] «'Εχρυσώθη τό παρόν τέμπλον εις τό 1795 έπιτροπεύοντος
'Αναστάση 'Αργύρη έχρίσθη διά χειρός 'Αθανασίου μοναχού και τών υιών
αυτού εκ του χωριου Καπεσόβου».

'Επιγραφή επί του τέμπλου του ναού του 'Αγίου Δημητρίου εις τό
χωριον Ζέλοβα (νυν Βουνοπλαγιά) παρά τά 'Ιωάννινα.

88

[1796] «Είς τους 1796 'Ιουνιου 9 ημερα τετράδι τό γευμα εις 'Ιω-
άννινα

.....
.....

'Ενθύμησις εις μηνάιον του 'Ιουνίου του ναού του άγ. Δημητρίου
της Ζέλοβας εκδοθέν έν Βενετία. Τό υπόλοιπον της ένθυμήσεως λόγω φθο-
ράς είναι δυσανάγνωστον. 'Ως όμως δύναται τις νά εικάση εκ τινων λέ-
ξεων δυναμένων νά άναγνωσθουν πρόκειται περι πυρκαϊάς έπισυμβάσης
τότε εις 'Ιωάννινα.

89

[1797] «1797 μην σεπτεβριου 1 εδοσε η δεσπο τανικενα ενα χω-
ραφη στην τρεπεστη ηστο μαναστήρι και εγραψε ονοματα τρια ης την πα-
ρισηαν.

'Ενθύμησις εκ της 13 σελ. του Καταστίχου της Μονής Σκαμνελίου
(βλ. άριθ. 53).

90

[1798] «Αυταδέλφοις άειμνήστοις ευεργέταις
θεῶ σωτήρι νηδόν ιδρυσασμένοις
χρησασμένοις τ' επ' ωφελίη πάτρης εδόν δλβον
ηεν κεν κλέος αφθιτον τιμη αιδιος οπισσω
ευσεβίης τ' αρετης αιεν στεφος άμάραντον».

'Επιγραφή υπέρθυρος έν τη εκκλησία τών 'Αγ. 'Αποστόλων ιδρυ-
θείση κατά τό 1798 δαπάνη τών αδελφών Σαϊτζή εις Σκαμνέλιον του
Ζαγορίου.

91

[1800] «'Εν έτη 1800 γεναρήδου 8 εκτίσθη ο ναός ούτος της άγίας
Τρηάδος παρά του αρχιερέος επησκοπού Κηρήου Κηρ Γαβρηήλ Δηραχήου

κὲ ἡ μαστόρη ὅπου τὴν ἔχτισαν ἦταν Κονησιότες ἀπὸ χωρίον λουπησοκὸ καὶ σέλτσι¹ καὶ ὁ προτομάστορας Γεώργης Γιάνη Μίχου».

Ἐπιγραφή ἐπὶ πλακὸς ἐντειχισμένης εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγ. Τριάδος τοῦ Ἑλληνικοῦ (Λουζετσίου) τῶν Κατσανοχωρίων.

92

[1801] «Ἱστορίθῃ ὁ θεῖος οὗτος κὲ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σώζοντος ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιεροτάτου ἱμῶν δεσπότη κυρίου κυρίου Ἱεροθέου διὰ συνδρομῆς Χριστοδούλου ἱερέος προτοπαπᾶ μετὰ τῶν δίο ἱνὸν αὐτοῦ Παναγιώτου κὲ Ἰωάννου τῶν ἱερέων. Ἐπίτροπος Γιαννάκης. Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἱερέος Στεργίου Ἱερέος Χρίστου Ἰωάννου ἱερέος ἐκόμησε Κορίτιανης ἔτους αωα' (=1804) Ἰουλίου 25».

Ἐπιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς ἀγούσης πρὸς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Σώζοντος εἰς τὸ χωρίον Ἀνώγειον τῆς Φιλιππιάδος.

93

«1803»

[1803] Χρονολογία ἐπὶ ἀργυρᾶς λειψανοθήκης τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς μονῆς Ραγίου κειμένης παρὰ τὸ χωρίον Καστρί τῆς Ἡγουμενίτσας.

Ἡ μονὴ αὕτη τὸ 1902 ἐγένετο σταυροπηγιακὴ, τὸ δὲ 1903 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαρχος ἐνεργεία τοῦ ἐκ Πόβλας Μητροπολίτου Προύσης Ναθαναὴλ τοποτηρητοῦ τότε τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. (Περὶ τῆς μονῆς Ῥαγίου ἐδημοσιεύθη μπουγιουρντὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Γάγαρη ἐκδοθὲν τὸ 1899 Ἑπειρωτικὸν ἡμερολόγιον Δωδώνη ἐν σ. 139 μετὰ τινων σημειώσεων).

94

[1806] «Ἐτοῦτο βιβλίον ἵνε του γιανι γερονίκα ἀπὸ τοὺς χουλιάρδες το ἀγόρασε ἀπο τὸν πνευματικο τον χρίσανθο ἀπο την αγίαν τζουκα 1806 δεκεμβρίου 5».

Ἐνθύμησις ἀπὸ βιβλίον ναοῦ τῆς ἁγ. Τριάδος τοῦ Καβαλλαρίου τοῦ Ζαγορίου.

95

[1806] «Ἀνιστορήθῃ ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Κοιμήσεως ἀρχιερατεύοντος τοῦ θεοφιλεστάτου ἁγίου Βελλᾶς Κου Κου Θεοδοσίου ἐπιτροπέυοντος τῶν τε αἰδεσιμωτάτου ἱερέως τοῦ καὶ οἰκονόμου τῆς χώρας ταύ-

¹) Πρόκειται περὶ τῶν χωρίων Λούψικον καὶ Σέλτσι τῆς ἐπαρχίας Κονίτσας.

της καὶ Δημητρίου υἱοῦ Ἀθανασίου διὰ συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ταύτης καὶ διὰ χειρὸς τοῦ τε Ἰωάννου υἱοῦ Ἀθανασίου τοῦ καὶ Ἀναγνώστου τῶν ἐκ Καπεσόβου ὁρμωμένων κατὰ τὸ αὐτῶν (=1806) ἔτος σωτήριον ἐν μηνὶ Ἰουλίου κ'.

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ χωρίου Ἀρτσίστα τοῦ Ζαγορίου.

96

[1806] «Ἀγιοτορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Κοιμήσεως ἀρχιερατεύοντος τοῦ θεοφιλεστάτου Ἀγίου Βελλᾶς Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου ἐπιτροπεύοντος τοῦ τε αἰδεσιμωτάτου Παναγιώτου ἱερέως του καὶ Οἰκονόμου τῆς χώρας ταύτης καὶ Δημητρίου τοῦ Ἀναγίου διὰ συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ταύτης καὶ διὰ χειρὸς του τε Ἰωάννου του Ἀθανασίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀναστασίου τοῦ καὶ Ἀναγνώστου τῶν ἐκ Καπεσόβου ὁρμωμένων κατὰ τὸ ,ΑΩΣ' (=1806) ἔτος τὸ σωτήριον ἐν μηνὶ Ἰουλίου κ'.

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως εἰς τὴν Ἀρτσίσταν τοῦ Ζαγορίου.

97

[1807]. «Ἰδρυμα ἔφηγεν εὐσεβείας τοι τόδε
ἀγνοῦ τ' ἔρωτος εὐγενοῦς τε πατρῖου
αὔχημα Ἀβέρωφ Μεσσόβου Γεώργιος
τέκμαρ. Κασιγνήτω δὲ οὗ κεδνῶ
τῷ Νικολάω πρόφρων ἐκπρᾶξαι μέλε τόδε
τῷ οὖν ἐγείραντ' ὦ Θεὸς πάντων ἀνά
σύμπαντι τ' οἴκῳ εὐσεβεῖ ὄλβους νέμου».

1 Σεπτεμβρίου 1887».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ τοῦ Μετσόβου τοῦ ἰδρυθέντος δαπάνη τοῦ μεγάλου εὐεργέτου Γεωργίου Ἀβέρωφ

98

[1807] «Ἐπιτορήθη ὁ θῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς κυρίας Φανερωμένης ἀρχιερατέοντος τοῦ Πανιεροτάτου καὶ θεοπροβλήτου ἡμῶν δεσπότη κυρὶ κυρίου Πορφυρίου τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Ναυπάκτου καὶ Ἀρτῆς ἐφιμερέοντος τῶν ἐβλαβεστάτων ἱερέων Δημητρίου ἱερέως, Θεοδοσίου, ἱερέως, Κωνσταντίνου, ἱερέως, Στάβρου, ἱερέως, Ἀθανασίου, ἱερέως, ἐπιτροπεύοντος καὶ περιποθοῦντος Ἀθανασίου, Ἀποστολάκι καὶ Πελαγίας μοναχῆς μετὰ τῶν προεστῶν τῆς χώρας ταύτης Γούσι Πατσούλι, Γιανι Τσουνι

Πόκα καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Κωνσταντίνου ἱερέως με τῶν δύο ἱνῶν αὐτοῦ Ἰω(αννου) ἱερέως καὶ Χριστοδούλου ἐκ κομῆς Κορίτιανης 1807. ἐν μηνὶ Νοεμβρίου 10».

Ἐπιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φανερωμένης εἰς τὸ χωρίον Παπαδάτες τῆς Λάγκας τοῦ Σουλίου.

99

[1809] « Ἰστορήθη οὗτος ὁ περικαλλὴς ἱερὸς ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐγενεσιτάτου Κυρίου Κυρίου Χριστοδούλου Μαρίνου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Αἰκατερίνης εἰς τοὺς 1809 ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Ἰωαννίνων Ἱεροθέου καὶ Ἡγουμενεύοντος τοῦ Κυρίου Γρηγορίου».

Ἐπιγραφή παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοδούλου Μαρίνου ἐκ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου προκρίτου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, κτήτορος τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς Εὐγγελιστρίας Σουδενῶν Ζαγορίου. Περὶ τοῦ Χριστοδούλου Μαρίνου ἢ Μαρίνογλου πλουσίου προκρίτου ἐκ Καπεσόβου τοῦ Ζαγορίου ἀδελφοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Μαρίνου διευθυντοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (βλέπε Ἀραβαντινοῦ Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ σ. 466 καὶ Ἰ. Λαμπρίδου Ζαγοριακὰ β'. σ. 29 σημ. 1).

100

[1810] « Ἡγουμενεύοντος τοῦ ὑψηλοτάτου πασι ζαδε' βεζὴρ Ἀλῆ πασᾶ τῇ οὖν καταλεύσει καὶ ἀδείᾳ αὐτοῦ ὠκοδομήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ ἱερὸς ναὸς δαπάνη μὲν αὐτοῦ τοῦ ναοῦ ἐπιμελεία δὲ τῶν τιμιωτάτων προεσιώτων χώρας τῆς αὐτῆς 1810».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ γυναικωνίτου τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Δελβινακίῳ.

101

[1812] « Ἀνιστορήθη οὗτος ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐπιστασίας Ἀναστασίου Μπακόλα καὶ ἀδελφῶν ἀρχιερατεύοντος κυρίου Γαβριὴλ ἐπιτροπεύοντος Παπακώστα, Γεωργίου διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ἀναγνώστου τζεπελοβίτου 1812 Νοεμβρίου 12».

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τοῦ χωρίου Μανασῆ τοῦ Ζαγορίου.

102

[1812]. « Ἰστορήθη οὗτος ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνὸς καὶ συνδρομῆ καὶ ἐπιστασία Γεωργίου θανάση Ἀρχιερα-

τεύοντος Πανιερολογιωτάτου Μητροπολίτου κυρίου κυρίου Γαβριήλ ἐφημερευόντων δὲ τῶν ἱερέων Νικολάου ἱερέως καὶ οἰκονόμου Θεοδώρου ἱερέως, Σακελλαρίου Ἰωάννου ἱερέως Χριστοδούλου ἱερέως, Ἰωακείμ ἱερέως μοναχοῦ, διὰ χειρὸς δὲ Αναστασίου Ἀναγνώστου τοῦ Οἰκονόμου τῶν Καπεσοβιτῶν.

1812 Νοεμβρίου 27»

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος τοῦ ναοῦ Δικόρφου (Ζωνδήλας) τοῦ Ζαγορίου..

103

[1812] «1812 μαρτίου 16 ἐπιξάν πενήντα τρις τουρκους γαρδικιωτες σὺ νισὶ οἱ νησιώτες τὸ βράδυ σὺν Στενίκο»

Ἐνθύμησις εἰς τὸ μνηαῖον τοῦ Αὐγούστου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

104

[1812] «Ἐκτισται ὁ ναὸς τὸ πρὶν τοῖς ἐγχωρίοις ΑΧΚ' (= 1620) νῦν δὲ τοῖς αὐτῶν ηὐξήθη ἀπογόνοις ΑΩΙΒ' (= 1812)».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Δελβινακίῳ.

105

[1814] «Ἰστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπιτος ναὸς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου ἡμῶν Δεσπότου κυρίου κυρίου Πορφυρίου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτιῆς διὰ συνδρομῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ Δημητρίου ἱερέως καὶ Πανταζῆ Γιάννη, Πανταζῆ Γιάννη Χρίστου καὶ τῶν λοιπῶν δια χειρὸς ἡμῶν τῶν ταπεινῶν δούλων τοῦ θεοῦ Ἰωάννου ἱερέως καὶ Χριστοδοῦλου τῶν ἀδελφῶν. ἔτος 1814. Ἰανουαρίου 20».

Ἐπιγραφή ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγ. Κυριακῆς τῶν Γκολιάδων (νῦν Γυμνότοπος) τῆς Φιλιππιάδος.

106

[1816] «Ἀγιστορήθη οὗτος ὁ πάνσεπιτος καὶ θεῖος ναὸς τῆς ἁγίας Τριάδος διὰ συνδρομῆς καὶ ἐπιστασίας Χρίστου Ἰωάννου ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερολογιωτάτου Μητροπολίτου κυρίου κυρίου Γαβριήλ ἐφημερευόντων δὲ ἱερέων Χριστοδοῦλου ἱερέως διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ἀναγνώστου

.....
1816 Ἰουλίου 28»

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγ. Τριάδος τοῦ Καβαλαρίου τοῦ Ζαγορίου.

107

[1816] «'Ηστορίθη ὁ θῖος οὔτος και πάνσεπιος ναὸς τοῦ ἁγίου και ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου του Μυροβλίτου ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτότου και θεωπροβλίτου ἡμῶν δεσπότου τῆς ἀγιοτάτης μιτροπώλεως Ναυπάκτου και Ἐπιτοῦ κυρίου κυρίου Πορφυρίου δια συνδρομῆς και δαπάνης τοῦ παροσιοτάτου ἁγίου καθιγουμένου κυρίου κυρίου Χριστοφόρου Χρισάνθου, Ζωσιμᾶ τῶν ἱερομονάχων Εὐγενίου, Ἀνθίμου τοῦ μοναχοῦ. Ἐπι ἔτος αωις' δια χειρὸς ἱμῶν τῶν ταπινῶν Ἰωάννου ἱερέος και Χριστοδούλου τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐξ Ἰωανίνων ε κόμης Κορίτιανης».

'Επιγραφή ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Ζαλόγγου.

'Επίσης ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: «Οὔτος ὁ ναὸς ἀνακενίσθι ἐκ θεμελίου παρὰ τοῦ πανοσιοτάτου καθιγουμένου κυρ Διονησήου δια μετόχη τῆς μονῆς τοῦ Ταξιάρχ(ου)».

Πρόκειται περὶ τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τοῦ Ζαλόγγου, ἧς μετόχιον ἦτο ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Εἰς τὸν σολέαν ὑπάρχει πλάξ ἐπὶ τοῦ δαπέδου μετὴν ἐξῆς ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν :

Α Ν Ι Κ Η Τ Ο Σ
Κ Ε Φ Α Λ Ο Σ

108

[1817] «ετους 1817. επαη το δεκαρι το αραποσητικο γροσια 3 παραδες 15».

'Ενθύμησις εἰς ἐξώφυλλον τοῦ μηναίου τοῦ Ἰουνίου τῆς ἐκκλησίας τῆς Μοσπίνης.

109

[1819] «Α. Ζέρας ἐφύτευσε 1819»

'Επιγραφή ἐπὶ λίθου ἐντετειχισμένη ἐπὶ τοῦ πλατάνου τοῦ κειμένου εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Ἄνω Σουδενῶν τοῦ Ζαγορίου.

110

[1819] «'Ανακινίσθι ὁ θῖος ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου κι ἐπισκοπέθοντας ὁ πανιερωτατος Γαβριηλ Ἰωάννινα κὲ ἐπιτροπέθοντας ὁ κὶρ παπαθεοδορις και ἱπαπᾶ ἀναστάσις ἡπὸ χειρὸς διμίτρις ζοπανιοις ἰ 1819 μαιου 6».

'Επιγραφή ἀνωθεν τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Σαδοβίτσας.

¹⁾ Ἐκ τοῦ χωρίου Ζουπάνι τῆς Μακεδονίας.

111

[1820] «ενετησι 1820 φουσατα βασιλικά εκλησαν τον Αλι πασια εις τα Ιωανηνα και τον Μοχιαρ πασιὰ στο τεπελενη και τον βελη πασα στην παργαν και τους επιασαν και τον αλιπασια επωλεμησαν χρωνοις δηο και τον επιασε η ρεσιτις τον εγελασαν και τον επιασαν στο νησι 1822 γεναριου 13 τον εκοψαν και τοβαλαν τη κεφαλι σε ασημενιο λεγενη.

βοηθος του αλι πασια ωνωμαζωμενος μαρκος και του αποδελιπου ραγια(;) επιασε τους βαριαδες τον πλεσια και εβηκαν οι νιζαμιδες και επολεμησαν και επηραν τω βιω τον ριζωτην και τους σουλιωτες.

ωνωμαζωμενος μαρκος ελαβωθηκε στη πλακα και εγερευσε ετερα(;) απερασε τασκερι σιτωκαλα χηλιαδες 6 ετερα(;) απο τα πέντε πιγαδηα απο τα γρατζανα και τους εκλεσαν στο σουλι στο καστρο ετερα(;) επρωσκυνησαν και τους επιρε ο εγγκεσος στω πελαγω κιαπεκυ επιγαν στον μορεα.

ωνωμαζωμενος μαρκος επολεμαγε μετοσπαθη μος επενεσι χηλιαδες 6... στα μορεα ωνωμαζωμενος... τοσι τον εσκυαζονταν « τουρκη ωπος σικναζονται τα προβατα απο τους λικους».

'Ενθύμησις ἀπὸ τὸ Μηναιὸν τοῦ 'Ιανουαρίου (ἔκδοσις Βενετίας 1740 ὑπὸ Ν. Σάρου) τῆς ἐκκλησίας τῆς Μοσπίνης.

112

[1820] «ἔτος 1820. Επιραν η αλατούπιδες τον τεπλον τουτοις της αγίας εκκλησίας και την επιγαν στα ηοανηνα κε εκι εβηκε ο Ισμαηλ πεης κε τον εβγαλε και τον εφύλαξε ος εξη μινες κιαργότερις επιγαν κε τον πιραν κε τον εκαρφροσανκαθος ηταν ετοτες επιραν κε τα ἅγια ηιρατηκα ὡς τα ηωανηνα και τα ξαγόρασαν προς γρόσια 500 και τὰ επιραν πισο και εκαναν χηλιαδες 3 γρόσια.

1820 και εις τον αφέντη τον πιταφρον εδωσαν η βρωμεροπισι εβρηη γρόσια 1500 δηα να τον πάρουν κἔλαχαν χριστιανη και δεν τον ἔδωκαν».

'Ενθυμήσεις εις τὸ Μηναιὸν τοῦ 'Απριλίου τοῦ ναοῦ τῆς Μοσπίνας.

113

[1820] «1820 αὔγουστος 18 ἡμέρα τετράδι ἔκλισαν τον Αλι πασα ἀπὸ τὸ τεπελένη μεσα στα γηαννηνα ἀπὸ τῆ θα... και ηρθε ὁ πασὸ πεγης ἀπὸ τὴν πόλη με χιλιαδε 3 10 πασαδης 10 βεζυράδης και ηρθε ὁ ρούμελις και ὁ ρεσιτ πασας και πηρε το κεφαλι τον καραλι και τόστιλε σι πολι 1822 γεναριου 25 ημερα τρίτη τον ἔφονευσαν. 1820 οκτωβριου 2 τὸ σαβατο εσπερας εφθασα στο βαηνίτι δασκαλος διὰ να μαθο τὰ πεδιὰ γράματα και μου... και μενω ταπεινὸς μητζη δασκαλος ηὸς παπαωαννου ἀπὸ χορίον ζελοβα».

'Ενθύμησις ἐπὶ τοῦ Μηναιὸν Αὐγούστου (ἔκδ. Βενετίας Πάνου Θεοδοσίου 1795) τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγ. Γεωργίου Βαγενητίου.

114

[1820] «Αὕτη ἀφιέρωται παρὰ τῶν Φιλοχρήστων υἱῶν τοῦ ἀειμνήστου Κυριάκου Τζανάκα πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν καὶ τοῦ ἀοιδήμου πατρὸς ἐν Νίζνῃ 1820».

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς φορητῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας κειμένης εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ τέμπλου τῆς κεντρικῆς ἐκκλησίας τοῦ Μετσόβου. Ὁ Τσανάκας ἦτο πρόκριτος τοῦ Μετσόβου.

115

[1820] «1820 αὐγουστος 20 ἐκλεισθηκε (ὁ 'Αλῆ πασῶς) μεσα στο καστρο νὰ πολεμηση με τον Σουλταν Μεχμετη (ἀντὶ Μαχμουτ) εκατζε μεσα στο κασιο κλεισμενος 17 μηνας κε 5 ημερας».

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου.

116

[1820] «1820. Χαλαστηκε το χορηο μᾶς κε εφηγαν ολοι πολυ πηγαν σε ἄλα χοριά κε κασαπαδες κε η περισσοτερη πηγαν εις τρικαλα κε δεν ηταν μαθημενη ο κοσμος και απεθαναν ὅλοι εκει και απο την μεγαλη φτωχηα που ηχαν τους εθαφταν στο φτεληα (;) ο κοσμος ο ξενος θεε μου μεγαλοδυναμε να μη μας το δοσης αλη φορα πλεροματα και ασκεργια οπου ερχονταν χαλασαμαν»

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου.

117

[1820]. «1820 κληστηκε ο αλη πασας στα γιάννενα στο καστρο κε πολεμαγε με τον Σουλταν Μεχμέτη βασιληα μας»

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου Μετσόβου.

118

[1820] «1820. αυγουστος 30 ημερα δευτερα εστηλε ὁ βασηλευς ἀπο τὴν πολι τον πασο-πεγη σμαὺλ πασας ἀπο Ἰωάννινα να πολεμηση τον αλι-πασα απο τὸ τεπελένη και ηρθαν βηζεραδες και πασαδες ἀπο ολα τὰ βε-λαετια χηλιαδες ηκοσι

Ταυτα μενο δάσκαλος

και εγω εφηγα και με πηραν η χορα και με παησαν στον αγιον αθανασιον και εκει εκατζα και μηναν και ηστερα με παησαν σε ενα χοριο καλούμεγον βαηνήτι και εκει εκατζα ἀπὸ τους 1820 οκτοβριου 2 ἡμερα σαβατο εσπερα εος του 1823 μαιου ημερα τετράδη ηρθα. πησο στο χοριο μου καλουμεγον ζελόβα. εις ενθημησι.

Ταυτα μένο μήτζη δάσκαλος ηος παπάνου»

'Ενθύμησις εἰς μηναιὸν τοῦ 'Ιουλίου τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγ. Δημητρίου τῆς Ζέλοβας ἐκδοθὲν τῷ 1778 ἐν Βενετία εἰς τὸ τυπογραφεῖον Δημητρίου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ 'Ιωαννίνων.

119

[1821] «1821 'Απριλίου 30 Σάββατο πουρνὸ ἐπῆραν τὸ Νησί».

'Ενθύμησις εἰς μηναιὸν τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

120

[1821] «1821 'Ιουλίου 10 Δευτέρα πουρνὸ χάλασαν τοὺς Καλαριτες».

'Ενθύμησις εἰς μηναιὸν τοῦ ναοῦ 'Αγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων. Χάρις εἰς τὴν ἐνθύμησιν ταύτην διηυκρινίσθη τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβοῦς ἡμερομηνίας τῆς καταστροφῆς τῶν Καλαριτῶν καὶ τοῦ Σηράκου ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Χουρσίτ (βλ. Χρ. Σούλη, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν «'Ηπειρ. Χρονικά» τ. Ζ' 1933 σ. 149-156).

121

[1821] «ετος 1821 'Ιουλιον 27 τὴν ἡμέρα τοῦ παντελειμον τετράδη ἐχάλασαν τὰ γραμενοχόρια η σουλιότε καὶ τὸ βασιλικὸ τὸ ἀσκέρι καὶ ἐπολέμησαν σιτὴ κοβήλιανη καὶ ἐσκοτόθησαν τούρκοι καὶ ῥομέη καὶ ἔκαψαν σπῖτια καὶ ἀλώγια καὶ ἐπῆραν τὸ βηο τοῦ κόσμιου καὶ ἐπῆραν κεφάλια καὶ εἰς ἐνθήμησιν καὶ ἔκαψαν ἐκλισίες καὶ μοναστήρια. Ταυτα μένο

μήτησιν δάσκαλος ηος

Παπαπάνου ζέλοβα.»

'Ενθύμησις εἰς τὸ μηναιὸν τοῦ 'Ιανουαρίου τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου τοῦ Δ. τῶν 'Ιωαννίνων κειμένου χωρίου Ζέλοβα.

122

[1822] «1822 γεναρης 25. τὸ πῆραν τὸ καστρο δ Χουρσίτης. εμεινε στα γιαγερα βαλης ο αλης τριαντα τρια χρονια εν τη δοξη μα ο κοσμος τουρκοι κε ρομεη με σκλαβιες κε αρπαγες. τις διηγησεται τουτη γαι η αμαρτια του κοσμου».

'Ενθύμησις ἀπὸ βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου.

123

[1822] «Διὰ χειρὸς Παπᾶ Διαμάντη ἀπὸ Μονοδένδρι αωηβ' 'Ιανουαρίου α'».

'Επιγραφή ἐπὶ φορητῆς εἰκόνοσ τῆς Παναγίας τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῶν Ἄνω Σουδενῶν.

124

[1823] «'Ετος 1823. ἔρθε μια ακριβια κε ι κακη ι λιμα οπου ετρω-
 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Θ', (1934) 8

γὰν ὁ κόσμος τὰ λαχὰνα κε επαγεναν κε επαρακαλιγαν το πειτασι κε του εδιγαν γιδες κε πρατινες κε το επεργαν 15 γρο(σια) βερεσε κε επαγεναν ετι πρεβεζα κε το επεργαν γ (=50)γρο(σια) το φορτομα κε εγινικαν ο κοσμος σα λιψανα κε σα πεθαμενι κε επαραλαξαν ο κοσμος».

'Ενθύμησις εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ μηναίου Δεκεμβρίου (ἐκδ. Νικολάου Σάρρου ἐν Βενετία 1740) τοῦ ναοῦ τῆς Μοσπίνης.

125

[1823] «1823, εβνκαν η αρβανητες και τα αγια μυστιρια το ασκερι του χασαν πελοῦσι κε τα ἄγια ερατικα κε τον αφεντη(;) τον επιταφιον και τον εστοσαν κικατιζαν ψηλα η αγαρηνη και τον ετραβησαν η χριστιανη και τον εβγαλαν και ταλα τα πιραν ολα η αγαρινη και τα πιγαν κατα τη ναρτα και παν ολοτελας».

'Ενθύμησις εἰς τὸ μηναῖον τοῦ 'Απριλίου τῆς ἐκκλησίας τῆς Μοσπίνης.

126

[1824] «1824 'Ιουλίου 25 Νικόδημος ἡγούμενος Χριστο-Νικόλας μάστορας».

'Επιγραφή ἐπὶ πλακὸς κειμένης εἰς τὸ μέσον τοῦ δαπέδου τοῦ ἐξωκκλησίου 'Αγία Παρασκευὴ τοῦ χωρίου Βορσίνα τῆς ἐπαρχίας Παραμυθιάς ἐχούσης ἀνάγλυφον δικέφαλον ἀετὸν ἐντὸς κύκλου, πέραξ δὲ τοῦ κύκλου τὴν ὡς ἄνω ἐπιγραφὴν.

Εἰς τὴν εἰκόνα τῆς 'Παναγίας τοῦ τέμπλου τοῦ ἰδίου ἐκκλησιδίου ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή

«Κτίτορας Νικόδιμος γούμενος 1829»

127

[1826] «1826 'Ιουνίου 4 ἀφιέρωσεν ὁ Θωμᾶς κώστα μιτζι σκαμνελίτης ενα ωρολόγιον εἰς τὸ μοναστηρι και εγραφη τὸ ὄνομα του εἰς τὴν παρησίαν διὰ μνήμην αὐτοῦ αἰωνίαν».

'Ενθύμησις ἐκ τῆς 13 σελ. τοῦ Καταστίχου τῆς Μονῆς Σκαμνελίου (βλ. ἀριθ. 53).

128

[1826] «1826 μαιου 20 ἀφιερωσαν ὁ γιάνι μοτζης και ζωη φότη σκαμνελίταις ενα φελόνι χρισον εἰς το μοναστηριον και ἐγράφησαν τὰ ὀνόματά τους εἰς τὴν παρησίαν διὰ μνήμην αὐτῶν αἰωνίαν».

'Ενθύμησις ἐκ τῆς 13 σελ. τοῦ Καταστίχου τῆς Μονῆς τοῦ Σκαμνελίου (βλ. ἀριθ. 53).

129

[1826] «1826 απρίλης 9 θήμησι δια τὸ μησολόγη δπου εχαλασαν». 'Ενθύμησις εἰς Πεντηκοστάριον ἁγ. Γεωργίου Πραμάντων.

130

[1827] «1827 απριλίου 3 ηρθεν ὁ Δεσπότης ο Βενέδικτος στα Γιάννινα ἐπήρε βοήθεια. γρόσια 380».

'Ενθύμησις ἐκ μηναίου τοῦ ναοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

131

[1829] «1829 ετος εγινε μεγαλη ακριβια σε ολον τον κοσμον οπου ηρθε τριαγροσία η οκα το καλαμποκι. ομος τα επιλοιπα φαγουλατα ητον πολυ φθηγα»

«1879 γινηκε μεγαλητερη ἀκριβεια ἀπο τοτε σε ολα τα πραγματα και φαγουλατα».

(προσθήκη δι' ἑτέρας χειρός).

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τῆς 'Εκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου.

132

[1829] «Εἰς τους 1829 ιανουριος εγινε μια ακριβεια στα πάντα στο γενημα αλεβρι καθαριο το δεκάρι γρ. 9 το βριζινο αραποσιτικο γρ. 8 εγινε ακριβια μεγαλη και σε πολιν τοπο και ετρο ο κοσμος λαχανα και αυτα εσοθήκαν και εχάθηκαν και απέ(θ)αγαν κερχοτας ο αριλιος ηρθαν στα Μαλωματα γενημα και επηγιναν ο κοσμος και επεργαν απο 60 παραδες την οκα και επειτα στα γιανινα 6 γροσια το δεκαρι

Ταυτα και μενο δάσκαλος ηος παπαπάνου ζελοβα».

'Ενθύμησις εἰς μηναῖον μηνὸς 'Ιανουαρίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῆς Ζέλοδας ἐκδοθὲν τῷ 1778 ἐν Βενετία ὑπὸ Δημητρίου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ 'Ιωαννίνων.

133

[1829] «1829. εγινε μεγάλη ακρίβεια την χρονιὰν αὐτήν, δπου ἐπήγε τὸ φόρτομα ἢ δκάδες ἑκατὸ γρόσια 300 ἤτη τρακόσια μὲ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ εγιναν χορταρια πλίθος και εζισαν ὁ κόσμος ὡσὰν τὰ ζῶα ἐξ αιτίας τῶν ἁμαρτιων τους. και εἰς τὰ 1830 αρκετὴ ἀκρίβια ἕως 100 γρ. τὸ φόρτομα εἰς την ανω ἀκρίβια ευγηκε αραποσιτι και φράγκικο και ετζι εκιβερθήκαν (γρ. ἐκυβερνήθηκαν, δηλ. ἐφωδιάσθησαν) ὁ κόσμος»

(ὑπογραφή δσσανάγνωστος)

'Ενθύμησις γραμμένη ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑπ' ἀριθ. 132.

134

[1829] «'Ηστορίθη ὁ θειοθεῖος οὔτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ἀγίας ὀσιομάρτυρος καὶ ἀθλυφόρου τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς ἀρχηρατεβοντος τοῦ Πανιεροτάτου ἡμον δεσπότου κυρίου κυρίου Νεοφίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης ἐπιτροπεβοντος κυ(ρίου) Ζο. Κοσμᾶ κὲ πάντων τον εὐσεβὸν χριστιανόν. Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπινοῦ Χριστοδούλου μετὰ του ἡοῦ αὐτοῦ Ἄναστασίου. Ἔτος ,αωηθ'».

Ἐπιγραφή ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς ἀγ. Παρασκευῆς τοῦ χωρίου Παπαδάτες.

135

[1829] «Φανερόνο δηα του 1829 στο νησὴ στα γηάνηνα ἔκατσε τὸ χιόνη ἡμέρες 18 φανερόνο εγὸ ω κοσταντης γερογιάννης ἐγήνηκα ἀκρήβηα μεγαλη κια ἀπέθαναν κε μερικὸς κόσμος. το καθάρηω ταλεύρη ιο κατὸ γρ. 90 το ροκησο το δεκαρη γρ. 9. στην ἄρτα ἐπάη γρ. 9 σιῆν ἄρτα ἐπάη τὸ δεκάρη γρ. 12 σιὰ τρίκαλα το λουτζέκη (;) τὸ ταγάρι γρ. 50 εἰς τρίκαλα βεντήσια ἀπέθαναν φαμηλιες 30 απο την πηνα εζησα με κλίματα 40 μερες κε ηστερα πεθαναν».

Ἐνθύμησις ἐπὶ βιβλίου τοῦ ναοῦ τῆς Ἄγ. Τριάδος εἰς Καβαλάρι τοῦ Ζαγορίου.

136

[1830] «1830 Δυγούστου 30 Σάββατο ἀναπαύθηκεν ὁ Δεσπότης Βενέδικτος».

Ἐνθύμησις ἀπὸ μηναιὸν τοῦ ἀγ. Γεωργίου Λυγγιάδων. Ἡ ἐνθύμησις αὕτη ἐπικυροῖ ὅσα ὁ πρόην Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἄθηναγόρας ἀναγράφει ἐν «Ἡπειρ. Χρονικοῖς» (τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 43).

137

[1830] «1830 ηταν μεγας χαλασμος εἰς τον κοσμον απο κλεφτες κε αλβανιτες. ο πλεον μικροτερος του κοσμου ητον τοτες τρανητερος. τουτος ο κερως να μη γενη ποτες». «Ὁμοίως 1878-1879» προσθήκη δι' ἑτέρας χειρὸς.

Ἐνθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἄνθοχωρίου.

138

[1830] «1830 μας εμασεν στο χοριο σατηραζαμης οπου ηχαμαν σκορπισει ολον το χοριον».

Ἐνθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας Ἄνθοχωρίου.

139

[1831] «1831 Φλεβάρης 27 παρασκευῆ ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Σόφιας εἰς τὰ Γιάνενα ὄνομα Ἰωακίμης»..

'Ενθύμησις ἀπὸ μηναιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐνθύμησιν ταύτην ἐλέγχεται ἀνακριβῆς ἢ πληροφορία ἢ ἀναγραφομένη ὑπὸ τοῦ πρῶην Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. 'Αθηναγόρα. ('Η ἐκκλησία τῶν 'Ιωαννίνων «'Ηπειρ. Χρονικά» τ. Γ' τοῦ 1929 σ. 43) ὅτι ὁ 'Ιωακείμ ἐξελέγη Μητροπολίτης 'Ιωαννίνων κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1830.

140

[1832] «'Ιστορήθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ κατὰ τὸ 1832 ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου 'Ιωαννίνων κυρίου κυρίου 'Ιωακείμ ἐπιτροπεύοντος τοῦ αἰδεσιμωτάτου κυρίου Παπα 'Αναστασίου διὰ δὲ χειρὸς Θεοδοσίου καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ τῶν 'Ιωαννιτῶν ἐν μηνί Σεπτεμβρίου 20».

Ἐπέρθυρος ἐπιγραφή τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Νικολάου τῆς Σαντοβίτσας (νῦν Μαρμαρᾶ).

Κάτωθεν τῶν εἰκόνων τοῦ ἁγ. 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ 'Αγ. Βασιλείου ἐπὶ τοῦ τέμπλου τοῦ ἰδίου ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή

«Διὰ δαπάνης τοῦ εὐγενεσιτάτου κυρ 'Αθανασίου Βάγια».

141

[1833] «'Επιτροπεβόν(των) 'Αναγνώστου 'Εξάρχου Λεοντίου 1833».

'Επιγραφή ἐπὶ τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου κτισθέντος κατὰ τὸ 1793 κειμένου εἰς Τρίστενον (Δρεστενῖνον) τοῦ Ζαγορίου.

142

[1833] «'Ανεκτίσθη δε νυκτὶ ὁ θεῖος οὗτος ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου ἀποστόλου Βαρνάβα διὰ συνδρομῆς τῶν κυρίων.....Χρήστου Λουριώτου καὶ τοῦ υἱοῦ του Δημητρίου ετη ,αωλγ' ἀπριλ. 12».

'Επιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Βαρνάβα εἰς τὸ χωρίον Λοῦρος τῆς ἐπαρχίας Πρεβέζης.

143

[1835] «1835 Ἀυγούστου 2 ἔκαμαν τὸ Δεσπότη τὸν σοφίας σεργηγούνη».

'Ενθύμησις ἀπὸ μηναιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων.

144

[1836] «1836 ἄλωνάρης 17 μερα παρασκευῆ ἤρθεν ὁ δεσπότης ἀπὸ τὴν πόλιν 'Ιωακείμης πὸν ἦταν στὸ κάστρο».

Ἐνθύμησις ἀπὸ μηναιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων. Κατὰ τὴν ἐνθύμησιν ταύτην ἐλέγχονται ἀνακριβῆ τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ πρῶην Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα ἐν τοῖς «Ἡπειρ. Χρονικοῖς (τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 43) ὅτι ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Ἰωακεῖμ ὁ ἀπὸ Δρυϊνουπόλεως ἐγένετο Μητροπολίτης Ἰωαννίνων τῷ 1835. Κάστρο ἐν τῇ ἐνθυμήσει ταύτῃ ἐννοεῖται τὸ Ἀργυρόκαστρον «Κάστρο» κοινῶς καλούμενον.

145

[1837] «Δάσκαλως γραφῆ ἐκ χωρᾶς δραγουμῆς σιουὺς 1837, 17 Δεκεμβρίου γεώργ. δάσκαλος γράφω ὁ ἀμαρτωλλῶς».

Ἐνθύμησις εἰς μηναιῶν Ἰουλίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου Ζέλοβας ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1778 ὑπὸ τοῦ τυπογραφείου Δημητρίου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

146

[1838] «1838 ἐκαγε χημονας στο μουλαληκι κε χαθηκε το βιο ολο»
«1848 ομοιος ἐκαγε χημονας κε χαθηκαν παντελοιο» (δι' ἄλλης χειρός).
«1858 ομοιος χημονας ομοιος δεν χαθηκαν ολα τα ζωα» (δι' ἄλλης χειρός).

Ἐνθυμήσεις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας Ἀνθοχωρίου τοῦ Μετσόβου.

147

[1838] «Ἐξωγραφῆθη 1838 διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Χιονιδιάτου».

Ἐπιγραφή εἰς τὴν ἐν Κουκουλίῳ τοῦ Ζαγορίου οἰκίαν τοῦ Χρίστου Οἰκονόμου μέλους τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἀδελφοῦ τοῦ πολλοῦ Μάνθου Οἰκονόμου τοῦ Γραμματέως τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (βλ. Ἀραβαντινοῦ, Ἱστορία Ἀλῆ πασσᾶ σ. 469 καὶ Λαμπρίδου Ζαγοριακὰ σ. 31).

148

[1842] «1842 Ἰουλίου 12 ηρθεν στο χωριο μας ο ασκητης Νικηφόρος ιερομοναχος και ἐδίδαξε περι πιστεωοσ απο τὸ μοναστηρι του αγιου ἀθανασίου απο Βέργια»¹.

Ἐνθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας Ἀνθοχωρίου (τ. Ντερβερίστας) τοῦ Μετσόβου.

149

[1844] «Ἱστορήθη ὁ παρὼν διὰ συνδρομῆς καὶ ἀναλώμασι τοῦ Πανοσιωτάτου κυρίου Δαμασκηνοῦ Ἱερομονάχου καὶ Φωτεινῆς μοναχῆς ἐξ ἐπαρ-

¹) Πρόκειται περὶ τῆς πόλεως Βερροίας.

χίας 'Ιωαννίνων ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου 'Ιωαννίνων κυρίου 'Ιω-
ακείμ κατὰ τὸ 1844 Μαρτίου 2.»

'Επιγραφή ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου
τῆς μονῆς Ρογγοβοῦ παρὰ τὸ Τσεπέλοβον τοῦ Ζαγορίου.

150

[1844] «'Εκτίσθη τοῦτο τὸ κελίον τῶν λιγδατισῶν εἰς τὰ 1486. 'Εξε-
καινουργήθη σήμερον ἀπὸ τῆν μεγάλην καλογραίαν τῆν 'Ελισάβετ Στεφάνου
Τζούνη εἰς τὰ 1844 'Απριλ. 15».

'Επιγραφή ἐπὶ οἰκίας χρησιμευούσης ὡς κελίον καλογραιῶν παρὰ τὸ
'Αρχιμανδρεῖον τῶν 'Ιωαννίνων. Σχετικῶς πρὸς τὰς καλογραίας ταύτας βλ.
Ι. Λαμπρίδου, 'Ηπειρωτικὰ Μελετήματα. Περιγραφή τῶν 'Ιωαννίνων (σ.
61-63).

151

[18(45;)] Τὸ χωρίον μας, ἀγαπητοὶ χωριανοί, εὐρίσκεται ἐδῶ κτι-
σμένο ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ πῆραν οἱ Τοῦρκοὶ τὴν Πόλι. 'Ἦταν τὰ σπίτια ὅλα
μαζὶ ὅπως καὶ τώρα, εἶχαμε 5 ἐκκλησίες σὲ διάφορα μέρη "Αγ. Γεώργιος,
"Αγ. Δημήτριος, "Αγ. Νικόλαος, Προφήτης 'Ηλίας καὶ ἄγ. Μηνᾶς. Πέρασαν
λίγα χρόνια καὶ ἔπεσε στὸ χωριὸ πανούκλα ποῦ χάθηκε τότε πολὺς κόσμος
ἀπὸ τὰ 59 σπίτια ποῦ ἦσαν ἔμειναν μόνον 6 καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸ φόβο τους
ἔφυγαν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἔκτισαν σπίτια ἄλλοῦ καὶ χωριστὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο,
ἵνα μὴ ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξὺ των. Τὰ σπίτια αὐτὰ
ἦσαν ἓνα στὸ Κατσούφλι, ἓνα στὸ Κράβαρι, ἓνα στὰ Μαρμαράλωνα, ἓνα στὴν
'Αμυγδαλιὰ ἓνα στὸ λάκκο Κρασιὰ ἓνα στὴ ράχη λάη καὶ ἓνα στὸ Περπέρι.

Τότε ἀπὸ τὴν ἀσθένεια αὐτὴ εἶχε ρημάξει ἐντελῶς τὰ σπίτια ὅλα ἔπε-
σαν, αἱ ἐκκλησίαι ἐπίσης ἔπεσαν ὅλες, ζῶα πολὺ ὀλίγα εἶχαν μείνει. Πέρασαν
ἀπὸ τότε 150 χρόνια, ἡ ἀσθένεια ἔπαυσε πλέον ὁ κόσμος σιγὰ σιγὰ ἐπολλα-
πλασιάζετο. τὰ ζῶα ἐπίσης ἄλλὰ δὲν μποροῦσαν πλέον νὰ ζοῦν χωριστὰ.
Σύμπτωσις ἐκείνη τῆ χρονιὰ ἦλθε στὸ χωριὸ μας ἓνας ἀπὸ τὰ Γιάννινα που
λέγονταν Βησαρίων εἶδε τὴν τοποθεσίαν καὶ ἐσκέφθη νὰ κτίσῃ τὴν ἐκκλη-
σίαν ἄγ. Γεώργιος καὶ νὰ μαζευτοῦν ὅλα τὰ σπίτια γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
ἔτσι καὶ ἔκανε. Κάλεσε μερικὸς ἀπὸ τὸ χωριὸ ἔκοψαν τὸ δάσος ποῦ ἦταν
γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξύλα αὐτὰ ἔκτισαν ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν, ἐπλή-
ρωσε κτίστας καὶ ἔτσι ἔκτισε προσωρινῶς μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἅγιος
Γεώργιος. ὁ κόσμος ἔπειτα ἔκτισαν σπίτια ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ ἀριθ-
μὸς τῶν οἰκιῶν ἔφθασε πάλιν τὰς 59.

Διὰ νὰ σημειώσω τὸ παρὸν διὰ νὰ τὸ ἔχωμεν εἰς ἐνθυμῶν ἔλαβα τὴν
ἄδειαν ἀπὸ τὸ φερμάνι τῶν σπαῖδων, ἵνα γνωρίζετε πῶς ἦταν ἡ ἀρχὴ του
καὶ πῶς βρέθηκε σήμερον. Σὰς τὸ λέω καὶ πάλιν, ὅτι ὅποιοςδήποτε θελήσῃ
ποτὲ νὰ σᾶς πάρῃ τὸ χωριὸ ἢ μέρος ἀκόμη ἀπὸ τὸν τόπο μας νὰ του δί-

νετε τὴν ἀπάντησιν ὅτι τὸ χωριὸν μας εἶναι παμπάλαιον δὲν εἶναι νέο, εἶναι δικό μας ἀπὸ τον καιρὸν ποῦ πῆραν τὴν Πόλι οἱ Τοῦρκοι μετὸν Σουλτὰν Μειμέτη ποῦ οἱ Τοῦρκοι τότε γάπωσαν ὅλα τὰ χωριά μετὸν ὅλους τοὺς τόπους. Σὲ κάθε χωριὸν ἔστειλαν ἓνα Σπαῆ, ὁ ὁποῖος μοίραζε τὰ κτήματα ἀναλόγως εἰς κάθε οἰκογένειαν, μετροῦσαν σὲν κάθε χωριὸν τοὺς καπνοὺς καὶ ἔστειλαν τὸ σημεῖωμα αὐτὸ σὲν Σουλτάνο σὲν Πόλι ὁ ὁποῖος τὸ κατάγραφε σὲν μιὰ μεγάλη πλάκα, ὅπου βροῖσκονται καὶ σήμερον. Μέτρησε καὶ σὲν χωριὸν μας τοὺς καπνοὺς καὶ τοὺς εὔρηκε 59 ὅπως ἦταν καὶ πρῶτα. Ὁ Σουλτὰν Μειμέτης διὰ τὰ ἐπιβλέπον τὸν χωριάτες νὰ ἐργάζωνται μετὸν ζῆλον τὰ κτήματά των ἔδωσε δικαίωμα νὰ φορολογοῦν ὅλους τοὺς χωριάτες καὶ τὸ φόρον τὸν ἔπεραν οἱ ἴδιοι.

Ἐνθύμησις εἰς μηναιὸν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων ἀναφερομένη εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ χωρίου Λυγγιάδες, γραφεῖσα, ὡς ἐν ἀρχῇ γράφει, παρὰ τοῦ ἱερέως Παπαδημητρίου.

152

[1846] «Ὅταν ἐγὼ ἐδασκάλευα εἰς τὴν πραγμανδα τῷ 1846 μας ἦλθε προσταγὴ νὰ ρίξωμε τὰ ὅπλα καὶ κάθε ἐξῆς πολεμικὸν ὡς τὸ παραμικρὸν μήτε μαχαιρόπουλον καὶ νὰ περάσωμε ὅλοι ἄολποι γκερετ τοῦρκοι γκερετ ῥωμαῖοι καὶ ἔστω ἐνθύμισι 846

Ἐναγνώστης Δάσκαλος
ὁ ἐκ Χουλιαράδων.»

Ἐνθύμησις ἐπὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Γεωργίου Πραμάντων τῶν Ἰζουμέρκων.

153

[1848] «ἔτους 1848 Μαΐου 24
ἐπιδιορθομὶς Ἐνθίμου Ἱερομονάχου.»

Ἐπιγραφὴ σωζομένη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κερασόβου τῆς Φιλιππιάδος.

154

[1849] «Ἐστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ ἱερὸς ναὸς ἐπὶ ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Κυρίου Ἰωαννικίου καὶ ευημερευόντος του εὐλαβεστάτου κυρίου Χρήστου ἱερέως καὶ πνευματικοῦ τοῦ ἐκ (κ)λησοῦρας καὶ ἐπιτροπευόντων Δήμου Καλίβα καὶ Εὐθυμίου Τόλη. Ἐστορήθει δὲ διὰ χειρὸς Ζίκου, Ἰω(ανου) Νικολάου καὶ Ματθαίου τῶν ἀνταδελφῶν ἐκ κόμης Χιονιάδες ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Βελῆς ἐν ἔτη 1849 Φεβρουαρίου 13».

Ἐπιγραφὴ ἀνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ χωρίου Κουκλέσι τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος. Πρόκειται περὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἰωαννικίου (1845-1869) τοῦ καταγομένου ἐκ Μακρίνου τοῦ Ζαγορίου, ὅστις

κατά τήν παράδοσιν δι' ἀφορισμοῦ ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πατρίδος του Μακρίνου, βλαχοφώνους ἕως τότε, νὰ ὁμιλοῦν τὴν κουτσοβλαχικὴν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται τὸ γεγονός ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Μακρίνου δὲν ὁμιλοῦν σήμερον τὴν κουτσοβλαχικὴν γλῶσσαν.

155

[1850] «1850 ἔτος πρώτη ἀρχὴ φανηκε ἡ χουλερα στα ἀμπελια κε χαλασαν τα σταφυλια οπου δὲν εμηνε τουτη τη χρονια στο χορηο μας σταφιλι κε ἀπὸ δω καὶ εἰς τὸ εἰς δεν ελειψε ἀπὸ της καλοσύνης οπου ἔχει ὁ κόσμος».

'Ενθύμησις ἐπὶ μηναίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου (Δερβεντίστας) τοῦ Μέτσοβου.

156

[1851] «Στὰ 1851 ἔδοκιμάσαμε μεγάλη πείνα καὶ ἀκρίβεια, τὰ λάχανα 6 γρόσια ἢ ὀκτὼ 20 γρόσια τὸ βούτυρο, 8 γρόσια τὸ τυρὶ 1 γρόσι ἢ λίτρα τὸ κρασί. Μεγάλῃ ἀκρίβεια ἔπεσε στὰ σπαρτὰ καὶ μάλιστα στὰ ἀμπέλια ποὺ ἔκαμε μεγάλη ζημία».

'Επιγραφή ἐπὶ μηναίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων.

157

[1854] «1854 ἔγινε ἡ ἀνταρσια μαρτίου 24 ἀρχισε να μας κεγη».

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Θ. Γρίβα καθ' ἣν ἐπυρπολήθη τὸ 'Ανθοχώριον ὡς καὶ τὸ παρακείμενον Μέτσοβον.

158

[1854] «Τὸ 1854 ἐκάηκε τὸ Μέτσοβο».

'Επιγραφή ἐπὶ μηναίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων.

159

[1855] «1855 ἀκηθια μεγαλη το καθαρηο αλεβρη το δεκάρη γρ. 8 τω ρωκησιω τω δεκαρη γρ. 1,20 10,20 το τηρη η ωκα γρ. 2,20».

'Ενθύμησις εἰς βιβλίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγ. Τριάδος τοῦ Καβαλαρίου Ζαγορίου.

160

[1857] «Τὸ 1857 3 'Ιουνίου μεγάλη πλημύρα, χιόνι ἔπεσε στὰ βουνά. Στὰ 14 Αὐγούστου ἐπάγωσε ὁ τόπος ὄλος.»

'Ενθύμησις ἐπὶ μηναίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

161

[1858] «Τὸ 1858 1 Γενάρη μεγάλη ξεροπαγιά, δυνατὸς ἄνεμος κρῦο ἀνυπόφορο, ὀλόκληρη ἡ λίμνη ἐπάγωσε, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μέχρι τέλους τοῦ μηνός. πολὺ χιόνι ἔπεσε σιὰ βουνὰ καὶ σιὸ χωριό, τὰ σπίτια κλείστηκαν. ἡ συγκοινωνία διεκόπη κόσμος πολὺς πέθανε ἀπὸ τὸ κρῦο».

Ἐνθύμησις ἐπὶ μνηαίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

162

[1858] Κρήνην τήνδε μελάνυδρον Μετσοβοίου τέκνα
 ἰδρῦσαντο φίλη τίσαντες πατρίδι θρόπτρα
 Γενναίου γὰρ φέρτερον ἄλλο μέλημα σοφοῖσι
 πάσης καὶ θανέειν γὰρ ὑπὲρ ταύτης νενόμισται.
 Κώστας Φερνίκης μὲν πρῶτ' ἀνδρῶν ὃχ ἄριστος
 ἠδ' ἀγαθοὶ παῖδες Κώστας Πότισον Ἀδαμάντης
 Ἰωάννης τ' ὃς μῦνος τάδε ζῶν ἐτέλεσε.
 Μοῖρ' ὀλοῆ γὰρ Μόσχα Φερνίκην ἐκίχανε
 ἐν δ' Ἀδαμάντιον γαῖα κεῦθε ἐρίβωλος
 ἦχι παρῶκεον Ἐρμείου χάριν Κερῶδου
 τοὺς δ' οὖν εὐεργέτας ἀναγράψασα εἴσεται
 εἰς ἀεὶ χάριν καὶ κε ποῦ ἀνδριάντα ἐγείρη
 εἰς αἶδιον εὐγνωμοσύνης τεκμήριον πατρίς

Ἐγένετο ἐν ἔτει 1858 ἐπιτροπευόντων τῶν κ. κ. Γεωργίου Ἰατροπούλου, Κυριακοῦ Κωνστάκη, Μιχαὴλ Δούκα καὶ Ἀναστασίου Βαρετάση.

163

[1860] «Ἱστορήθη διὰ χειρὸς τῶν ἀνταδελφῶν Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου Χιονιαδιῶν, ἐπιτροπεύοντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Βασιλείου. 1860».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐν Μπισδουνίῳ.

164

[1860] «Ἱστορήθη ἱερὰ ἐκκλισ τῆς Θεοτόκου κοιμήσεως διὰ χειρῶν Παρθενίου Ἰω καὶ Βελα ἐπιτροπεύων τῆς ἐκκλησίας Γεωργίου Θύμνου Νάσου 1860 Φεβρουαρίου 2 δια λειρας 25».

Ἐπιγραφή ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Μονῆς τῆς κειμένης παρὰ τὴν Γρανίτσαν τῶν Κουρέντων. Τὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς ταύτης εἶναι ἄγνωστον διότι οὐδεμία ἄλλη ἐπιγραφή σώζεται πλὴν τῆς ἀνωτέρω.

165

[1860] «1860 Ἰαν. 10 ἡμέραν Κυριακὴν ενεργησὴ ἀπογραφὴ τῶν ὀνομάτων εἰς Ἰωάννινα ἀπὸ τοὺς ἐκμιμητὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Σημείωσις εις δευτέρι τουθ Θ. Σώμου άρχόμενον άπό του 1840.

166

[1862] «Δι' έξόδων Ν. Κ. Γούσηα έφημερεύοντος Βασιλίου Χ. Δίμου δια χυρός Χριστοδούλου 'Αθανασίου Μαγαράκη»
1862 'Απριλίου 25».

'Επιγραφή εις τόν άμβωνα του ναου της άγ. Τριάδος του Καβαλαρίου Ζαγορίου.

167

[1863] «1863 23 Δεκεμβρίου βοριās με χιόνι ή λίμνη επάγωσε περα περα βύσταξε 8 μέρες».

'Ενθύμησις επί μηναιου του ναου του άγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

168

[1864] «1864 έγινε μέγας χημονας κε στο μουλαλήκι χάθηκε ολο το βιο οστε εμνε στα δεκα ενα και στο μερος του γιανινου. δεν χάθηκαν ομος ζηγούρια μεγαλα ολο το γεναρη μηνα».

'Ενθύμησις εις βιβλίον της εκκλησίας του 'Ανθοχωρίου Μετσόβου.

169

[1864] «1864 παγοσεν η λιμνη στα γιάνενα και απερνουσαν ο κοσμος ελευθερα επατουσαν χωρις φοβον κουβαλουσαν η γυνεκες ξυλα φορτομενες απο τη τραπατοβα στα γιανενα κε πολουσαν αναμεσα απο το νιση κε απο το κασιρο στηκ λημ χορεβαν η νισιοτες δεκα δοματη. ηχε παγώση κε στους 1540 του ετου το ηδηον. ημου εκει κε ηδα με τα ματια μου. ομοιος κε στα 1880» (δι' άλλης χειρός προσθήκη).

'Ενθύμησις επί βιβλίου της εκκλησίας του 'Ανθοχωρίου. Τò αναφερόμενον πάγωμα του 1540 είναι τò γνωστόν και εκ της σωζομένης εισέτι παραδόσεως, επί του οποίου επέρασεν ό Τουραχάν πασās ό ιδρύσας εις ανάμνησιν του γεγονότος τήν σωζομένην εισέτι όμώνυμον μονήν της Δουραχάνης. Δέν είναι όμως ακριβής ή χρονολογία, καθότι ή διάβασις επί της λίμνης παγωμένης του Τουραχάν πασά έγινε, κατά τόν 'Αραβαντινόν, τῷ 1428 ('Αραβαντινού Χρονογραφία τ. Α' σ. 162).

170

[1864] «Τò 1864 τò Γενάρη επάγωσε ή λίμνη είχε πάχος 3 πιδαμῶν τò Νησι άπεκλείστηκε άπό τὰ Γιάννινα 10 μέρες. Πέρασε στη παγωμένη λίμνη ό Ρούσος με πολὺ στρατò και ήλθε στο Νησι για διασκέδασι. άμαξαι, κόσμος, χαμάληδες περνούσαν και έρχόνταν στο Νησι. Τότε ό Δερβίσης επειδή έφοβείτο νά βλέπη τόν κόσμο μέσα στη λίμνη έδωσε διαταγή νά μή ξανα-

πατήσουν μέσα. ὁλος ὁ κόσμος ἐθαύμαζε γιὰ τὸν πάγο ποῦ δὲν ενθυμώνταν ποτὲ τέτοιον τόσο πάχος, πολὺς κόσμος ἀπὸ τὸ μεγάλο κοῦο ξεπάγιασε τὰ ψάρια καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ὑδροβία ζῶα ξεπάγιασαν».

'Ενθύμησις ἐπὶ μηναίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Λυγγιάδων.

171

[1864] «1864 'Ιανουαρίου 16 ἐπάγωσεν ἡ ἀχερουσία λίμνη δηλ. ἡ λίμνη τῶν Ἰωάνων (= 'Ἰωαννίνων) καὶ κατὰ πρωτον ἐπέρασεν ὁ Ρουσοῖτ ὁ πρόξενος καὶ ἔπειτα ὁ χρῶντ πασᾶς μὲ πλῆθος ἀρχόντων καὶ τέλος ὁ ἦσιος τοῦ κυρίου λάμπεη εἰς ἵππον ἐπανω καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν νησον τῆς λίμνης ἔπειτα ἐπέστρεψεν ὀπίσσω καὶ ἐπήγαιναν τὰ τρόφιμα ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τὴν νίσσον διὰ ἀραμπάδες.

Γράφω 'Ἰωαν. Δ. Φ.»

'Ενθύμησις εἰς τὸ μηναῖον τοῦ 'Απριλίου τοῦ ναοῦ ἁγ. Δημητρίου Ζέλοδας ἐκδοθὲν ἐν Βενετία τῷ 1778 εἰς τὸ τυπογραφεῖον Δημητρίου τοῦ ἐξ 'Ἰωαννίνων.

172

[1864] «Στὸ 1864 25 Φεβρουαρίου ἐπολέμησε ὁ Ροῦσος μὲ 7 βασιλεια ποὺ τὰ ἐνίκησε. Τὸ ἴδιο χρόνο πολέμησε ὁ Γρίβας στὸ Κωτσελιὸ μὲ 4000 στρατὸ κατὰ τοῦ 'Αβδουλ (γρ. Αβντῆ) πασᾶ ἐπὶ 12 ὥρες πόλεμο χωρὶς νὰ τοῦ κάμουν τίποτε, ὁπότε ἔγεινε ἀποκλεισμός στὰ Γιάννινα ποὺ ἀγοράσαμε τὸ ἄλας 7 γρόσια τὸ δεκάρι, 8 γρόσια τὸ ἀλεύρι, 4 γρόσια τὴ λύτρα τὸ λάδι 5 γρόσια ἢ ὀκτὼ τὸ ῥύζι 6 γρόσια τὸ κρέας καὶ 300 γρόσια μὰ προβατίνα».

'Ενθύμησις ἐπὶ μηναίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου τῶν Λυγγιάδων.

173

[1866] «1866. θεριστης 10 αρχινησεν ἡ Κρητη πολεμον με τον βασιλεα μας».

'Ενθύμησις ἐπὶ βιβλίου τῆς ἐκκλησίας 'Ανθοχωρίου Μετσόβου.

174

[1866] «1866 Νοεμβριου α ημερα τριτη το βραδυ ης τες τεσερες ορες τις νικτος ξημερονοντας τετραδι εγινε μεγας σισμος στον ουρανο κε η αστερες ολοι ανοκατο πηγεναν ολα χωρις να ητουν κανενα στον τοπον του οσο εφεξε ετσι πηγεναν».

'Ενθύμησις ἐπὶ βιβλίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Ανθοχωρίου Μετσόβου.

175

[1866] «1866 κε 1867 εκανε καλος χημονας ουτε τα βουνα δεν εχουν χιονω».

Ἐνθύμησις ἀπὸ βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀνθοχωρίου.

176

[1872] «Εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ χωρίον μας ἦταν εἰς τρίκαλα οπου ορηζονταν κε ὁ κατῆς ἀπὸ τὰ τρίκαλα ἔδο το ορηζε αλλος κατῆς ἀπὸ τὰ χάσια τὸ κρατσοβο πολι. κε η παλιες η πλακες οπου ηγε το χωριον γραμενο στην πολι ετσι εινε γραμενο το χωριον μας στο κρατσοβο πολι κε βρισκονταν το χωριο μας στα τρίκαλα εος οτου μας πηραι ο αλη πασας εις τα 1795 και το γιρηση στα γιανενα το δοσι μου ολο εος τα 1822 οπου τον χαλασε ο βασιλης κε πολεμος γυρισεν στα τρικαλα κε χαλασε το χωριον μας εος τους 1830 χρονους δεκα κε μας εμασεν ο σατραγαμης μεχμετ ρεσητ (ἀντὶ Χουρσὶτ) πασας πησο στο χωριον μας εος σημερα».

Ἐνθύμησις ἐπὶ τοῦ βιβλίου «Μαργαρίται Χρυσοστόμου» εὑρισκομένου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀνθοχωρίου. Ἡ ἐνθύμησις εἶναι ἀχρονολόγητος ὡς ὅμως δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ἐγράφη κατὰ τὸ 1872, διότι εἶναι γραμμένη ἐπὶ τοῦ ἰδίου βιβλίου ἐφ' οὗ εὑρίσκεται καὶ ἡ ἀμέσως κατωτέρω ἀκολουθοῦσα ἐνθύμησις.

177

[1872] «1872 γεναρίου 22 σαβατο βραδν κατα τες διο η ορα τις νηχτος εγινε ο ουρανος κοκινος κε φερονταν σε ολον τον κόσμον ηχεν μεσα στην κοκιναδα ολο σαν στηλη πολη ασπρη και κατα το μαβροβουνι εφαγγε (=ἐφάνηκε) σημερα τετιο σημηο ομος οληγοροτερο ηχεν φανη στα 1870 το χηνοπορο κε χαθηκε ο φραντζεζος».

Ἐνθύμησις γραμμένη ἐπὶ τοῦ βιβλίου τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν προηγουμένην ἐνθύμησιν.

178

[1872] «1872 Τὸ γράφθο 1872 Μαρτίου 5

Ἰῶν ἀειδίμων καὶ ἀειμνήστων λασοθεῶν ὡς ἡμῶν τὸν συντρέξαντα πρὸς φωτισμὸν ἡμῶν καὶ τάξαι αὐτοὺς ἐν χορῷ τῶν δικαίων σου καὶ φίλατε τὴν γεολέαν σου ἀπὸ πάσις ἡπιρίας ἦγα πράτομεν κύριε δόξασι.

ὁ Ἀθανάσιος μαναχὸς χρισικὸς καὶ κτήτορ».

Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ μεγάλῃ συνοικίᾳ Παπίγκου τοῦ Ζαγορίου. Ὁ ναός, ὡς δεικνύει σωζομένη ἐν αὐτῷ χρονολογία, ἐκτίσθη τῷ 1774.

179

[1872]

«Ἐν Μέσσοβω
τῇ 10 Μαΐου 1872»

«Δαπάναις τοῦ ἐν
Ἰαλεξανδρεία
κυρίου Γεωργίου Ἰβέρωφ».

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς βρύσης παρὰ τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Μετσόβου.

180

[1879] «Ἀνηγέρθη ἐκ βάρων καὶ ἐκτίσθη ὁ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Κυρίου Σωφρονίου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων κυρίου Γερμανοῦ Κοσμᾶ Ἰωακείμ τῶν ἱερομονάχων ἐκ κώμης Συρράκου.

1879 Ἰουλίου 20.

Μονὴ Χαλάσματα».

Ἐπιγραφή ὑπέρθυρος εἰς τὸν ναὸν τῆς μονῆς Χαλασμάτων παρὰ τὸ χωρίον Παλαιοχώρι (Συρράκου). Ὁ παλαιότερος ναὸς τῆς μονῆς τῶν Χαλασμάτων ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγ. Παρασκευῆς ἦτο πολὺ ἀρχαιότερος, κεῖται δὲ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος, ἀλλ' οὐδεμία ἐπιγραφή σώζεται ἐπ' αὐτοῦ.

181

[1890] «Κάνωμε θύμισι τὸν κερὸν ὅπου ἔπαυσε ὁ Πατριάρχης τὸ ἱερατεῖον εἰς τὸ κράτος τοῦ Σουλτὰν Χαμίτ Βασιλέως καὶ δὲν ἐλειτούργαε κανένας ἱερέας ἐπιδὴ ἐζήτησε ὁ Βασιλέας τὰ βακούφια διὰ νὰ τὰ πάρει καὶ νὰ τὰ ὀρίξει καὶ ὁ Πατριάρχης δὲν τὰ ἔδωσε καὶ κατ' αὐτὸν ἔγιναι ἡ τοιαύτη φρικτὴ ἔπαυσις εἰς τοὺς ἱερεῖς 1890».

Ἐνθύμησις εἰς βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Βούλιστα τῆς ἐπαρχίας Φιλιππιάδος.